

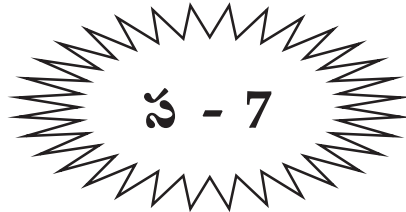
హనుమత్ సీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నలలివారసమేత శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణాంతర్గత యుద్ధకొండస్య త్రింశద్దిన పాఠయణచీక్ష
పద్దెనిమిదవ రోజు పాఠయణ - 28.06.2021

స	కృ	దే	వ	ప్ర	ప	న్నా	య	త	వా	స్మీ	తి	చ	యా	చ	తే
7	1	8	4	2	1	0	1	6	4	5	6	6	1	6	6

అ	భ	యం	స	ర్వ	భూ	తే	భ్యో	ద	దా	మ్యే	త	ద్వ	తం	మ	మ
0	4	1	7	4	4	6	1	8	8	1	6	2	6	5	5

పాఠయణం చేయవలసిన సర్గలు : 07

సర్గల ఏనుస సంఖ్య

70, 71, 72, 73, 74, 75, 76 సర్గలు

పాఠయణ శ్లోకాల సంఖ్య

62 + 111 + 19 + 69 + 77 + 70 + 94 = 502 శ్లోకాలు

అథ సంకల్పః

అఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, పద్మావతీజానేః, శ్రీవేంకటేశ్వర పరబ్రహ్మణః, రూపాంతరభూతస్య, శ్రీరామచంద్రప్రభోః, అనుగ్రహేణ, అస్మిన్, సర్వజగదుపద్రవకాలే, ప్రపంచశాంత్యర్థమ్, అపి చ, అతి శీఘ్రమేవ, విషూచికా క్రిమేః, వినాశనార్థం, కరోనా వ్యాధి జనితానాం, నానావిధానాం, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయాది, సర్వోపద్రవాణాం, నివారణాయ, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానేన, నిరుహ్యమాణానాం, జపహెళామపారాయణ, ప్రవచనాదిరూపాణాం, నానావిధానాం, వేదోక్తకార్యక్రమాణామ్, అపి చ, సామాజిక, వైద్యకీయ, ఆర్థికసహాయాది రూపాణాం, బహుప్రకారాణాం, సేవా కార్యక్రమాణాం చ, ఇతోధిక, వీర్యవత్తాసిద్ధ్యర్థం, పూర్వోక్త, తత్తత్సేవారూపకర్తృణాం, తన్నిర్వాహకాణాం, తత్పురిపోషకాణాం చ, సర్వేషాం, శ్రీవేంకటేశ్వరానుగ్రహేణ, ఇతోధిక, శుభసంపత్సమృద్ధ్యర్థమ్, అపి చ, తత్తత్సేవాకార్యక్రమ ద్వారా, సర్వప్రపంచస్య, విశిష్య, భారతదేశస్య, ఉత్తరోత్తర, శుభసంపత్సమృద్ధ్యర్థం, భారతదేశస్య, శత్రుదురాక్రమణ, ఆర్థికమాంద్య, ప్రజాకల్లోలాది, సర్వపీడానివృత్త్యర్థం, విశేషతః, ఏతాదృశ, జగత్కళ్యాణకర, కార్యక్రమనిర్వహణశీలస్య, శ్రీమత్తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య, ఇతోధిక, సర్వతోముఖాభివృద్ధి సిద్ధ్యర్థం, హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ, భరతశత్రుఘ్న, పరివారసమేత, శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణః, ప్రీత్యర్థం చ, అక్షరలక్షాత్మక, సీతాలక్ష్మణహనుమత్సమేత, శ్రీరామమూలమంత్రానుష్ఠాన, తర్పణ, హెళామపూర్వకం

సకృదేవ ప్రపన్నాయ, తవాస్మీతి చ యాచతే ।

అభయం సర్వభూతేభ్యః, దదామ్యేతద్వ్రతం మమ ॥

ఇత్యేతన్మంత్రాంతర్గత, కటపయాది, సంఖ్యాశాస్త్రానుసారం, శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత, యుద్ధకాండపారాయణం, తథా, శ్రీయోగవాశిష్ఠే, ఉత్పత్తిప్రకరణే, ఏకోనసప్తతితమసర్గ-పారాయణం చ, ఆచార్యముఖేన, అన్యోన్యసాహాయ్యేన, లోకకళ్యాణార్థం, కరిష్యామహే.

***

శ్రీ రెఘుప్రార్థన

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥ 1 ॥

శ్రీ ఆంజనేయ ప్రార్థన

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసం ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్ ॥ 2 ॥

శ్రీ వాల్మీకి ప్రార్థన

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్ ॥ 3 ॥

శ్రీరెఘుచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

***

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే నవ్పతితమస్సర్గః

రామభద్ర మహేస్వాస రఘువీరస్యపోత్తమ ।

భో దశాస్యాంతకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

నరాంతకం హతం దృష్ట్వా చుక్రుశుర్నైర్పతర్షభాః ।

దేవాంతకస్త్రిమూర్ధా చ పౌలస్త్యశ్చ మహేలాదరః ॥ 70.1 ॥ (2 సార్లు)

ఆరూఢో మేఘసంకాశం వారణేంద్రం మహేలాదరః ।

వాలిపుత్రం మహావీర్యమ్ అభిదుద్రావ వీర్యవాన్ ॥ 70.2 ॥

భ్రాతృవ్యసనసంతప్తః తథా దేవాంతకో బలీ ।

ఆదాయ పరిఘం దీప్తమ్ అంగదం సమభిద్రవత్ ॥ 70.3 ॥

రథమాదిత్యసంకాశం యుక్తం పరమవాజిభిః ।

ఆస్థాయ త్రిశిరా వీరః వాలిపుత్రమథాభ్యయాత్ ॥ 70.4 ॥

స త్రిభిర్దేవదర్పఘ్నేః నైర్పతేంద్రైరభిద్రుతః ।

వృక్షముత్పాటయామాస మహావిటపమంగదః ॥ 70.5 ॥

దేవాంతకాయ తం వీరః చిక్షేప సహసాఽంగదః ।

మహావృక్షం మహాశాఖం శక్రో దీప్తమివాశనిమ్ ॥ 70.6 ॥

త్రిశిరాస్తం ప్రచిచ్ఛేద శరైరాశీవిషోపమైః ।

స వృక్షం కృత్తమాలోక్య ఉత్పపాత తదాఽంగదః ॥ 70.7 ॥

స వవర్ష తతో వృక్షాన్ శైలాంశ్చ కపికుంజరః ।

తాన్ ప్రచిచ్ఛేద సంక్రుద్ధః త్రిశిరా నిశితైశ్శరైః ॥ 70.8 ॥

పరిఘాగ్రేణ తాన్ వృక్షాన్ బభంజ చ సురాంతకః ।

త్రిశిరాశ్చాంగదం వీరమ్ అభిదుద్రావ సాయకైః ॥ 70.9 ॥

గజేన సమభిద్రుత్య వాలిపుత్రం మహేలాదరః ।

జఘానోరసి సంక్రుద్ధః తోమరైర్వజ్రసన్నిభైః ॥ 70.10 ॥

దేవాంతకశ్చ సంక్రుద్ధః పరిఘేణ తదాఽంగదమ్ ।

ఉపగమ్యాభిహత్యాశు వ్యపచక్రామ వేగవాన్ ॥ 70.11 ॥

స త్రిభిర్నైర్పతశ్రేష్ఠైః యుగపత్నమభిద్రుతః ।

న వివ్యథే మహాతేజాః వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్ ॥ 70.12 ॥

స వేగవాన్మహావేగం కృత్వా పరమదుర్జయః ।

తలేన భృశముత్పత్య జఘానాస్య మహాగజమ్ ॥ 70.13 ॥

తస్య తేన ప్రహారేణ నాగరాజస్య సంయుగే ।

పేతతుర్లోచనే తస్య విననాద స వారణః ॥ 70.14 ॥

విషాణం చాస్య నిష్కృష్య వాలిపుత్రో మహాబలః ।

దేవాంతకమభిఘ్నత్య తాడయామాస సంయుగే ॥ 70.15 ॥

స విహ్వలితసర్వాంగః వాతోద్ధూత ఇవ ద్రుమః ।

లాక్షారససవర్ణం చ సుస్రావ రుధిరం ముఖాత్ ॥ 70.16 ॥

అథాశ్వాస్య మహాతేజాః కృచ్ఛాద్దేవాంతకో బలీ ।

ఆవిధ్య పరిఘం ఘోరమ్ ఆజఘాన తదాంగదమ్ ॥ 70.17 ॥

పరిఘాభిహతశ్చాపి వానరేంద్రాత్మజస్తదా ।

జానుభ్యాం పతితో భూమౌ పునరేవోత్పసాత హ ॥ 70.18 ॥

తముత్పతంతం త్రిశిరాః త్రిభిర్బాణైరజిహ్మగైః ।

ఘోరైర్లరిపతేః పుత్రం లలాటేఽభిజఘాన హ ॥ 70.19 ॥

తతోఽంగదం పరిక్షిప్తం త్రిభిర్నైరృతపుంగవైః ।

హనూమానపి విజ్ఞాయ నీలశ్చాపి ప్రతస్థతుః ॥ 70.20 ॥

తతశ్చిక్షేప శైలాగ్రం నీలస్త్రిశిరసే తదా ।

తద్రావణసుతో ధీమాన్ బిభేద నిశితైశ్శరైః ॥ 70.21 ॥

తద్బాణశతనిర్భిన్నం విదారితశిలాతలమ్ ।

సవిస్ఫులింగం సజ్వాలం నిపసాత గిరేశ్శిరః ॥ 70.22 ॥

తతో జృంభితమాలోక్య హర్షాద్దేవాంతకస్తదా ।

పరిఘేణాభిదుద్రావ మారుతాత్మజమాహవే ॥ 70.23 ॥

తమాపతంతముత్పుత్య హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

ఆజఘాన తదా మూర్ధ్ని వజ్రకల్పేన ముష్టినా ॥ 70.24 ॥

శిరసి ప్రహరన్వీరః తదా వాయుసుతో బలీ ।

నాదేనాకంపయచ్ఛైవ రాక్షసాన్ స మహాకపిః ॥ 70.25 ॥

స ముష్టినిష్పిష్టవికీర్ణమూర్ధా, నిర్వాంతదంతాక్షివిలంబిజిహ్వాః ।

దేవాంతకో రాక్షసరాజసూనుః గతాసురుర్వాం సహసా పసాత ॥ 70.26 ॥

తస్మిన్లతే రాక్షసయోధముఖ్యే, మహాబలే సంయతి దేవశత్రౌ ।

క్రుద్ధస్త్రిమూర్ధా నిశితాగ్రముగ్రం, వవర్ష నీలోరసి బాణవర్షమ్ ॥ 70.27 ॥

మహేలాదరస్తు సంక్రుద్ధః కుంజరం పర్వతోపమమ్ ।

భూయస్సమధిరుహ్యశు మందరం రశ్మిమానివ ॥ 70.28 ॥

తతో బాణమయం వర్షం నీలస్యోరస్యపాతయత్ ।

గిరౌ వర్షం తడిచ్ఛక్రచాపవానివ తోయదః ॥ 70.29 ॥

తతశ్చరౌఘైరభివర్ష్యమాణః, విభిన్నగాత్రః కపిసైన్యపాలః ।

నీలో బభూవాథ నిస్పృష్టగాత్రః, విష్టంభితస్తేన మహాబలేన ॥ 70.30 ॥

తతస్తు నీలః ప్రతిలభ్య సంజ్ఞాం, శైలం సముత్పాట్య సవృక్షషండమ్ ।

తతస్సముత్పత్య భృశోగ్రవేగః, మహేందరం తేన జఘాన మూర్ధ్ని ॥ 70.31 ॥

తతస్సశైలేంద్రనిపాతభగ్నుః, మహేందరస్తేన మహద్విపేన ।

విపోధితో భూమితలే గతాసుః, పపాత వజ్రాభిహతో యథాద్రిః ॥ 70.32 ॥

పితృవ్యం నిహతం దృష్ట్వా త్రిశిరాశ్చాపమాదదే ।

హనూమంతం చ సంక్రుద్ధః వివ్యాధ నిశితైశ్శరైః ॥ 70.33 ॥

స వాయుసూనుః కుపితః చిక్షేప శిఖరం గిరేః ।

త్రిశిరాస్తచ్చరైస్తేక్ష్ణైః బిభేద బహుధా బలీ ॥ 70.34 ॥

తద్వ్యర్థం శిఖరం దృష్ట్వా ద్రుమవర్షం మహాకపిః ।

విససర్జ రణే తస్మిన్ రావణస్య సుతం ప్రతి ॥ 70.35 ॥

తమాపతంతమాకాశే ద్రుమవర్షం ప్రతాపవాన్ ।

త్రిశిరా నిశితైర్బాణైః చిచ్ఛేద చ ననాద చ ॥ 70.36 ॥

తతో హనూమానుత్పుత్య హయాంస్త్రిశిరసస్తదా ।

విదదార నఖైః క్రుద్ధః గజేంద్రం మృగరాడివ ॥ 70.37 ॥

అథ శక్తిం సమాదాయ కాలరాత్రిమివాంతకః ।

చిక్షేపానిలపుత్రాయ త్రిశిరా రావణాత్మజః ॥ 70.38 ॥

దివః క్షిప్తామివోల్కాం తాం శక్తిం క్షిప్తామసంగతామ్ ।

గృహీత్వా హరిశార్దూలః బభంజ చ ననాద చ ॥ 70.39 ॥

తాం దృష్ట్వా ఘోరసంకాశాం శక్తిం భగ్నం హనూమతా ।

ప్రహృష్టా వానరగణాః వినేదుర్జలదా ఇవ ॥ 70.40 ॥

తతః ఖడ్గం సముద్యమ్య త్రిశిరా రాక్షసోత్తమః ।

నిజఘాన తదా వ్యూఢే వాయుపుత్రస్య వక్షసి ॥ 70.41 ॥

ఖడ్గప్రహారాభిహతః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

ఆజఘాన త్రిశిరసం తలేనోరసి వీర్యవాన్ ॥ 70.42 ॥

స తలాభిహతస్తేన స్రస్తహస్తాయుధో భువి ।

నిపపాత మహాతేజాః త్రిశిరాస్త్వక్తచేతనః ॥ 70.43 ॥

స తస్య పతతః ఖడ్గం సమాచ్ఛిద్య మహాకపిః ।

ననాద గిరిసంకాశః త్రాసయన్ సర్వవైరృతాన్ ॥ 70.44 ॥

అమృష్యమాణస్తం ఘోషమ్ ఉత్పపాత నిశాచరః ।

ఉత్పత్య చ హనూమంతం తాడయామాస ముష్టినా ॥ 70.45 ॥

తేన ముష్టిప్రహారేణ సంచుకోప మహాకపిః ।

కుపితశ్చ నిజగ్రాహ కిరీటే రాక్షసర్షభమ్ ॥ 70.46 ॥

స తస్య శీర్షాణ్యసినా శితేన, కిరీటజుష్టాని సకుండలాని ।

క్రుద్ధః ప్రచిచ్ఛేద సుతోఽనిలస్య, త్వష్టుస్సుతస్యేవ శిరాంసి శక్రః ॥ 70.47 ॥

తాన్యాయతాక్షాణ్యగసన్నిభాని, ప్రదీప్తవైశ్వానరలోచనాని ।

పేతుశ్శిరాంసీంద్రరిపోర్ధరణ్యాం, జ్యోతీంషి ముక్తాని యథా ర్కమార్గాత్ ॥ 70.48 ॥

తస్మిన్ హతే దేవరిపౌ త్రిశిర్షే, హనూమతా శక్రపరాక్రమేణ ।

నేదుః ప్లవంగాః ప్రచచాల భూమిః, రక్షాంస్యథో దుద్రువిరే సమంతాత్ ॥ 70.49 ॥

హతం త్రిశిరసం దృష్ట్వా తథైవ చ మహేలాదరమ్ ।

హతా ప్రేక్ష్య దురాధర్షా దేవాంతకనరాంతకౌ ॥ 70.50 ॥

చుకోప పరమామర్షీ మత్తో రాక్షసపుంగవః ।

జగ్రాహోర్చిష్మతీం ఘోరాం గదాం సర్వాయసీం శుభామ్ ॥ 70.51 ॥

హేమపట్టపరిక్షిప్తాం మాంసశోణితఫేనిలామ్ ।

విరాజమానాం వపుషా శత్రుశోణితరంజితామ్ ॥ 70.52 ॥

తేజసా సంప్రదీప్తాగ్రాం రక్తమాల్యవిభూషితామ్ ।

ఐరావతమహాపద్మసార్వభౌమభయావహామ్ ॥ 70.53 ॥

గదామాదాయ సంక్రుద్ధః మత్తో రాక్షసపుంగవః ।

హరీన్ సమభిదుద్రావ యుగాంతాగ్నిరివ జ్వలన్ ॥ 70.54 ॥

అధర్షభస్సముత్పత్య వానరో రావణానుజమ్ ।

మత్తానీకముపాగమ్య తస్థా తస్యాగ్రతో బలీ ॥ 70.55 ॥

తం పురస్తాత్ స్థితం దృష్ట్వా వానరం పర్వతోపమమ్ ।

ఆజఘానోరసి క్రుద్ధః గదయా వజ్రకల్పయా ॥ 70.56 ॥

స తయాఽభిహతస్తేన గదయా వానరర్షభః ।

భిన్నవక్షాస్సమాధూతః సుస్రావ రుధిరం బహు ॥ 70.57 ॥

స సంప్రాప్య చిరాత్సంజ్ఞామ్ ఋషభో వానరర్షభః ।

అభిదుద్రావ వేగేన గదాం తస్య మహాత్మనః ॥ 70.58 ॥

గృహీత్వా తాం గదాం భీమామ్ ఆవిధ్య చ పునః పునః ।

మత్తానీకం మహాత్మానం జఘాన రణమూర్ధని ॥ 70.59 ॥

స స్వయా గదయా భగ్నః విశీర్ణదశనేక్షణః ।

నిపసాత తతో మత్తః వజ్రాహత ఇవాచలః ॥ 70.60 ॥

విశీర్ణనయనే భూమౌ గతసత్తే గతాయుషి ।

పతితే రాక్షసే తస్మిన్ విద్రుతం రాక్షసం బలమ్ ॥ 70.61 ॥

తస్మిన్ హతే భ్రాతరి రావణస్య, తన్నైర్పతానాం బలమర్ణవాభమ్ ।

త్యక్తాయుధం కేవలజీవితార్థం, దుద్రావ భిన్నార్ణవసన్నికాశమ్ ॥ 70.62 ॥ (2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరనృపోత్తమ ।

భో దశస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే సప్తతితమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకసప్తతితమస్సర్గః

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరనృపోత్తమ ।

భో దశస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

స్వబలం వ్యధితం దృష్ట్వా తుములం రోమహర్షణమ్ ।

భ్రాతృంశ్చ నిహతాన్ దృష్ట్వా శక్రతుల్యపరాక్రమాన్ ॥ 71.1 ॥ (2 సార్లు)

పితృవ్యా చాపి సందృశ్య సమరే సన్నిషూదితౌ ।

యుద్ధోన్మత్తం చ మత్తం చ భ్రాతరౌ రాక్షసర్షభౌ ॥ 71.2 ॥

చుకోప చ మహాతేజాః బ్రహ్మదత్తవరో యుధి ।

అతికాయోఽద్రిసంకాశః దేవదానవదర్పహౌ ॥ 71.3 ॥

స భాస్కరసహస్రస్య సంఘాతమివ భాస్వరమ్ ।

రథమాస్థాయ శక్రారిః అభిదుద్రావ వానరాన్ ॥ 71.4 ॥

స విస్ఫూర్క మహాచ్ఛాపం కిరీటీ మృష్టకుండలః ।

నామ విశ్రావయామాస ననాద చ మహాస్వనమ్ ॥ 71.5 ॥

తేన సింహస్రణాదేన నామవిశ్రావణేన చ ।

జ్యాశబ్దేన చ భీమేన త్రాసయామాస వానరాన్ ॥ 71.6 ॥

తే దృష్ట్వా దేహమాహాత్మ్యం కుంభకర్ణోఽయముత్థితః ।

భయార్తా వానరాస్పర్వే సంశ్రయంతే పరస్పరమ్ ॥ 71.7 ॥

తే తస్య రూపమాలోక్య యథా విష్ణోస్త్రీవిక్రమే ।

భయాద్వానరయూథాస్తే విద్రవంతి తతస్తతః ॥ 71.8 ॥

తేఽతికాయం సమాసాద్య వానరా మూఢచేతసః ।

శరణ్యం శరణం జగ్ముః లక్ష్మణాగ్రజమాహవే ॥ 71.9 ॥

తతోఽతికాయం కాకుత్స్థః రథస్థం పర్వతోపమమ్ ।
దదర్శ ధన్వినం దూరాత్ గర్జంతం కాలమేఘవత్ ॥ 71.10 ॥

స తం దృష్ట్వా మహాత్మానం రాఘవస్తు విసిష్మియే ।
వానరాన్ సాంత్యయిత్వాఽథ విభీషణమువాచ హ ॥ 71.11 ॥

కోఽసౌ పర్వతసంకాశః ధనుష్మాన్ హరిలోచనః ।
యుక్తే హయసహస్రేణ విశాలే స్యందనే స్థితః ॥ 71.12 ॥

య ఏష నిశితైశ్చులైః సుతీక్ష్ణైః ప్రాసతోమరైః ।
అర్చిష్మద్భిర్ఘ్రతో భాతి భూతైరివ మహేశ్వరః ॥ 71.13 ॥

కాలజిహ్వప్రకాశాభిః య ఏషోఽతివిరాజతే ।
ఆవృతో రథశక్తీభిః విద్యుద్భిరివ తోయదః ॥ 71.14 ॥

ధనూంషి చాస్య సజ్యాని హేమపుష్పాని సర్వశః ।
శోభయంతి రథశ్రేష్ఠం శక్రచాప ఇవాంబరమ్ ॥ 71.15 ॥

క ఏష రక్షశ్చార్దులః రణభూమిం విరాజయన్ ।
అభ్యేతి రథినాం శ్రేష్ఠః రథేనాదిత్యతేజసా ॥ 71.16 ॥

ధ్వజశృంగప్రతిష్ఠేన రాహుణాఽభివిరాజతే ।
సూర్యరశ్మినిభైర్బాణైః దిశో దశ విరాజయన్ ॥ 71.17 ॥

త్రిణతం మేఘనిర్ద్ఘాదం హేమపుష్టమలంకృతమ్ ।
శతక్రతుధనుఃప్రఖ్యం ధనుశ్చాస్య విరాజతే ॥ 71.18 ॥

సద్వజః సపతాకశ్చ సానుకర్షో మహారథః ।
చతుస్సాదిసమాయుక్తః మేఘస్తనితనిస్వనః ॥ 71.19 ॥

వింశతిర్దశచాష్టై చ తూణ్యోఽస్య రథమాస్థితాః ।
కారుమకాని చ భీమాని జ్యాశ్చ కాంచనపింగాళాః ॥ 71.20 ॥

ద్వౌ చ ఖడ్గౌ రథగతౌ పార్శ్వస్థౌ పార్శ్వశోభితౌ ।
చతుర్హస్తత్పరుయుతౌ వ్యక్తహస్తదశాయతౌ ॥ 71.21 ॥

రక్తకంఠగుణో ధీరః మహాపర్వతసన్నిభః ।
కాలః కాలమహావక్త్రః మేఘస్థ ఇవ భాస్కరః ॥ 71.22 ॥

కాంచనాంగదనద్ధాభ్యాం భుజాభ్యామేష శోభతే ।
శృంగాభ్యామివ తుంగాభ్యాం హిమవాన్ పర్వతోత్తమః ॥ 71.23 ॥

కుండలాభ్యాం తు యస్యైతత్ భాతి వక్త్రం శుభేక్షణమ్ ।
పునర్వస్వంతరగతం పూర్ణం బింబమివైందవమ్ ॥ 71.24 ॥

ఆచక్ష్య మే మహాబాహులా త్వమేనం రాక్షసోత్తమమ్ ।
యం దృష్ట్వా వానరాస్సర్వే భయార్తా విద్రుతా దిశః ॥ 71.25 ॥

స పృష్టో రాజపుత్రేణ రామేణామితతేజసా ।
ఆచచక్షే మహాతేజాః రాఘవాయ విభీషణః ॥ 71.26 ॥

దశగ్రీవో మహాతేజాః రాజా వైశ్రవణానుజః ।
భీమకర్మా మహేలాత్సాహః రావణో రాక్షసాధిపః ॥ 71.27 ॥

తస్యాసీద్వీర్యవాన్ పుత్రః రావణప్రతిమో రణే ।
వృద్ధసేవీ శ్రుతిధరః సర్వాస్త్రవిదుషాం వరః ॥ 71.28 ॥

అశ్వప్రప్తే రథే నాగే ఖడ్గే ధనుషి కర్షణే ।
భేదే సాంత్యే చ దానే చ నయే మంత్రే చ సమ్మతః ॥ 71.29 ॥

యస్య బాహు సమాశ్రిత్య లంకా వసతి నిర్భయా ।
తనయం ధాన్యమాలిన్యాః అతికాయమిమం విదుః ॥ 71.30 ॥

ఏతేనారాధితో బ్రహ్మ తపసా భావితాత్మనా ।
అస్త్రాణి చాప్యవాప్తాని రిపవశ్చ పరాజితాః ॥ 71.31 ॥

సురాసురైరవధ్యత్వం దత్తమస్మై స్వయంభువా ।
ఏతచ్ఛ కవచం దివ్యం రథశ్చైషోఽర్కభాస్వరః ॥ 71.32 ॥

ఏతేన శతతో దేవాః దానవాశ్చ పరాజితాః ।
రక్షితాని చ రక్షాంసి యక్షాశ్చాపి నిషాదితాః ॥ 71.33 ॥

వజ్రం విష్ణుంభితం యేన బాణైరింద్రస్య ధీమతః ।
పాశస్సలిలరాజస్య రణే ప్రతిహతస్తథా ॥ 71.34 ॥

ఏషోఽతికాయో బలవాన్ రాక్షసానామథర్షభః ।
రావణస్య సుతో ధీమాన్ దేవదానవదర్పహా ॥ 71.35 ॥

తదస్మిన్ క్రియతాం యత్నః క్షిప్రం పురుషపుంగవ ।
పురా వానరసైన్యాని క్షయం నయతి సాయకైః ॥ 71.36 ॥

తతోఽతికాయో బలవాన్ ప్రవిశ్య హరివాహినీమ్ ।
విస్ఫారయామాస ధనుః ననాద చ పునః పునః ॥ 71.37 ॥

తం భీమవపుషం దృష్ట్వా రథస్థం రథినాం వరమ్ ।
అభిపేతుర్మహాత్మానః యే ప్రధానా వనౌకసః ॥ 71.38 ॥

కుముదో ద్వివిదో మైందః నీలశ్చరభ ఏవ చ ।
పాదపైర్గిరిశృంగైశ్చ యుగపత్యమభిద్రవన్ ॥ 71.39 ॥

తేషాం వృక్షాంశ్చ శైలాంశ్చ శరైః కాంచనభూషణైః ।

అతికాయో మహాతేజాః చిచ్ఛేదాస్త్రవిదాం వరః ॥ 71.40 ॥

తాంశ్చైవ సర్వాన్ స హరీన్ శరైస్సర్వాయపైర్బలీ ।

వివ్యాధాభిముఖస్సంఖ్యే భీమకాయో నిశాచరః ॥ 71.41 ॥

తేఽర్దితా బాణవర్షేణ భగ్నుగాత్రాః ప్లవంగమాః ।

న శేకురతికాయస్య ప్రతికర్తుం మహారణే ॥ 71.42 ॥

తత్ప్రైన్యం హరివీరాణాం త్రాసయామాస రాక్షసః ।

మృగయూథమివ క్రుద్ధః హరిర్యౌవనదర్పితః ॥ 71.43 ॥

స రాక్షసేంద్రో హరిసైన్యమధ్యే, నాయుధ్యమానం నిజఘాన కంచిత్ ।

ఉపేత్య రామం సధనుః కలాపీ, సగర్వితం వాక్యమిదం బభాషే ॥ 71.44 ॥

రథే స్థితోఽహం శరచాపసాణిః న ప్రాకృతం కంచన యోధయామి ।

యశ్చాస్తి కశ్చిద్వ్యవసాయయుక్తః, దదాతు మే క్షిప్రమిహోద్య యుద్ధమ్ ॥ 71.45 ॥

తత్తస్య వాక్యం బ్రువతో నిశమ్య, చుకోప సౌమిత్రిరమిత్రహంతా ।

అమృష్యమాణశ్చ సముత్పసాత, జగ్రాహ చాపం చ తతస్మయిత్వా ॥ 71.46 ॥

క్రుద్ధస్సౌమిత్రిరుత్పత్య తూణాదాక్షిప్య సాయకమ్ ।

పురస్తాదతికాయస్య విచకర్ష మహద్ధనుః ॥ 71.47 ॥

పూరయన్ స మహీం శైలాన్ ఆకాశం సాగరం దిశః ।

జ్యాశబ్దో లక్ష్మణస్యోగ్రః త్రాసయన్ రజనీచరాన్ ॥ 71.48 ॥

సౌమిత్రేశ్చాపనిర్ఘోషం శ్రుత్వా ప్రతిభయం తదా ।

విసిస్మియే మహాతేజాః రాక్షసేంద్రాత్మజో బలీ ॥ 71.49 ॥

అథాతికాయః కుపితః దృష్ట్వా లక్ష్మణముత్థితమ్ ।

ఆదాయ నిశితం బాణమ్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ 71.50 ॥

బాలస్త్యమసి సౌమిత్రే విక్రమేష్వవిచక్షణః ।

గచ్ఛ కిం కాలసదృశం మాం యోధయితుమిచ్ఛసి ॥ 71.51 ॥

న హి మద్బాహుస్సప్తానామ్ అస్త్రాణాం హిమవానపి ।

సోఢుముత్సహాతే వేగమ్ అంతరిక్షమథో మహీ ॥ 71.52 ॥

సుఖప్రసుప్తం కాలాగ్నిం నిబోధయితుమిచ్ఛసి ।

న్యస్య చాపం నివర్తస్య మా ప్రాణాన్ జహి మద్గతః ॥ 71.53 ॥

అథవా త్వం ప్రతిష్ఠబ్ధః న నివర్తితుమిచ్ఛసి ।

తిష్ఠ ప్రాణాన్ పరిత్యజ్య గమిష్యసి యమక్షయమ్ ॥ 71.54 ॥

పశ్య మే నిశితాన్ బాణాన్ అరిదర్పనిషూదనాన్ ।

ఈశ్వరాయుధసంకాశాన్ తప్తకాంచనభూషణాన్ ॥ 71.55 ॥

ఏష తే సర్పసంకాశః బాణః పాస్యతి శోణితమ్ ।

మృగరాజ ఇవ క్రుద్ధః నాగరాజస్య శోణితమ్ ।

ఇత్యేవముక్త్యా సంక్రుద్ధః శరం ధనుషి సందధే ॥ 71.56 ॥

శ్రుత్వాఽ తికాయస్య వచస్సరోషం, సగర్వితం సంయతి రాజపుత్రః ।

స సంచుకోపాతిబలో బృహచ్చీః, ఉవాచ వాక్యం చ తతో మహార్థమ్ ॥ 71.57 ॥

న వాక్యమాత్రేణ భవాన్ ప్రధానః, న కత్తనాత్పత్పురుషా భవంతి ।

మయి స్థితే ధన్వినీ బాణపాణౌ, నిదర్భయ స్వాత్మబలం దురాత్మన్ ॥ 71.58 ॥

కర్మణా సూచయాత్మానం న వికత్తితుమర్హసి ।

పౌరుషేణ తు యో యుక్తః స తు శూర ఇతి స్మృతః ॥ 71.59 ॥

సర్వాయుధసమాయుక్తః ధన్వీ త్వం రథమాస్థితః ।

శరైర్వా యది వాఽప్యస్త్రైః, దర్భయస్వ పరాక్రమమ్ ॥ 71.60 ॥

తతశ్శిరస్తే నిశితైః పాతయిష్యామ్యహం శరైః ।

మారుతః కాలసంపక్యం వృంతాత్తాలఫలం యథా ॥ 71.61 ॥

అద్య తే మామకా బాణాః సప్తకాంచనభూషణాః ।

పాస్యంతి రుధిరం గాత్రాత్ బాణశల్యాంతరోత్థితమ్ ॥ 71.62 ॥

బాలోఽయమితి విజ్ఞాయ న మాఽవజ్ఞాతుమర్హసి ॥ 71.63 ॥

బాలో వా యది వా వృద్ధః మృత్యుం జానీహి సంయుగే ।

బాలేన విష్ణునా లోకాః త్రయః క్రాంతాస్త్రిభిఃక్రమైః ॥ 71.64 ॥

లక్ష్మణస్య వచశ్శ్రుత్వా హేతుమత్పరమార్థవత్ ।

అతికాయః ప్రచుక్రోధ బాణం చోత్తమమాదదే ॥ 71.65 ॥

తతో విద్యాధరా భూతాః దేవా దైత్యా మహర్షయః ।

గుహ్యకాశ్చ మహాత్మానః తద్యుద్ధం ద్రష్టుమాగమన్ ॥ 71.66 ॥

తతోఽతికాయః కుపితః చాపమారోప్య సాయకమ్ ।

లక్ష్మణాయ ప్రచిక్షేప సంక్షిపన్నివ చాంబరమ్ ॥ 71.67 ॥

తమాపతంతం నిశితం శరమాశీవిషోపమమ్ ।

అర్థచంద్రేణ చిచ్ఛేద లక్ష్మణః పరవీరహా ॥ 71.68 ॥

తం నికృత్తం శరం దృష్ట్వా కృత్తభోగమివోరగమ్ ।

అతికాయో భృశం క్రుద్ధః పంచబాణాన్ సమాదదే ॥ 71.69 ॥

తాన్ శరాన్ సంప్రచిక్షేప లక్షణాయ నిశాచరః ।
 తానప్రాప్తాన్ శరైస్తీక్ష్ణైః చిచ్ఛేద భరతానుజః ।
 పంచభిః పంచ చిచ్ఛేద పావకార్కసమప్రభః ॥ 71.70 ॥
 స తాన్ ఛిత్వా శరైస్తీక్ష్ణైః లక్షణః పరవీరహా ।
 ఆదదే నిశితం బాణం జ్వలంతమివ తేజసా ॥ 71.71 ॥
 తమాదాయ ధనుశ్రేష్ఠే యోజయామాస లక్షణః ।
 విచకర్ష చ వేగేన విససర్జ చ వీర్యవాన్ ॥ 71.72 ॥
 పూర్ణాయతవిస్పృష్టేన శరేణ నతపర్వణా ।
 లలాటే రాక్షసశ్రేష్ఠమ్ ఆజఘాన స వీర్యవాన్ ॥ 71.73 ॥
 స లలాటే శరో మగ్నః తస్య భీమస్య రక్షసః ।
 దదృశే శోణితేనాక్తః పన్నగేంద్ర ఇవాచలే ॥ 71.74 ॥
 రాక్షసః ప్రచకంపే చ లక్షణేషుప్రపీడితః ।
 రుద్రబాణహతం ఘోరం యథా త్రిపురగోపురమ్ ॥ 71.75 ॥
 చింతయామాస చాశ్వాస్య విమృశ్య చ మహాబలః ।
 సాధు బాణనిపాతేన శ్లాఘునీయోఽసి మే రిపుః ॥ 71.76 ॥
 విధాయైవం వినమ్యాస్యం నియమ్య చ భుజాపుభౌ ।
 స రథోపస్థమాస్థాయ రథే చ ప్రచచార హా ॥ 71.77 ॥
 ఏకం త్రీన్ పంచ సప్తేతి సాయకాన్ రాక్షసర్షభః ।
 ఆదదే సందధే చాపి విచకర్షోత్ససర్జ చ ॥ 71.78 ॥
 తే బాణాః కాలసంకాశాః రాక్షసేంద్రధనుశ్చ్యుతాః ।
 హేమపుంఖా రవిప్రఖ్యాః చక్రుర్దీప్తమివాంబరమ్ ॥ 71.79 ॥
 తతస్తాన్ రాక్షసోత్పృష్టాన్ శరౌఘాన్ రాఘవానుజః ।
 అసంభ్రాంతః ప్రచిచ్ఛేద నిశితైర్బహుభిశ్శరైః ॥ 71.80 ॥
 తాన్ శరాన్ యుధి సంప్రేక్ష్య నికృత్వాన్ రావణాత్మజః ।
 చుకోప త్రిదశేంద్రారిః జగ్రాహ నిశితం శరమ్ ॥ 71.81 ॥
 స సంధాయ మహాతేజాః తం బాణం సహసోత్పృజత్ ।
 తతః సౌమిత్రిమాయాంతమ్ ఆజఘాన స్తనాంతరే ॥ 71.82 ॥
 అతికాయేన సౌమిత్రిః తాడితో యుధి వక్షసి ।
 సుస్రావ రుధిరం తీవ్రం మదం మత్త ఇవ ద్విపః ॥ 71.83 ॥
 స చకార తదాఽఽత్మానం విశల్యం సహసా విభుః ।
 జగ్రాహ చ శరం తీక్ష్ణమ్ అస్త్రేణాపి చ సందధే ॥ 71.84 ॥

ఆగ్నేయేన తదాఽస్త్రేణ యోజయామాస సాయకమ్ ।
 స జజ్వాల తదా బాణః ధనుష్యస్య మహాత్మనః ॥ 71.85 ॥
 అతికాయోఽపి తేజస్వీ సారమస్త్రం సమాదధే ।
 తేన బాణం భుజంగాభం హేమపుంఖమయోజయత్ ॥ 71.86 ॥
 తదస్త్రం జ్వలితం ఘోరం లక్ష్మణశ్శరమాహితమ్ ।
 అతికాయాయ చిక్షేప కాలదండమివాంతకః ॥ 71.87 ॥
 ఆగ్నేయేనాభిసంయుక్తం దృష్ట్వా బాణం నిశాచరః ।
 ఉత్సర్జ తదా బాణం దీప్తం సూర్యాస్త్రయోజితమ్ ॥ 71.88 ॥
 తాపుభావంబరే బాణౌ అన్యోన్యమభిజఘ్నతుః ।
 తేజసా సంప్రదీప్తాగ్రౌ క్రుద్ధావివ భుజంగమౌ ॥ 71.89 ॥
 తావన్యోన్యం వినిర్లహ్య పేతతుః పృథివీతలే ।
 నిరర్చిషౌ భస్మకృతౌ న భ్రాజేతే శరోత్తమౌ ॥ 71.90 ॥
 తతోఽతికాయస్సంక్రుద్ధః త్వస్త్రవైషీకముత్ప్రుజత్ ।
 తత్ ప్రచిచ్ఛేద సామిత్రిః అస్త్రేణైంద్రేణ వీర్యవాన్ ॥ 71.91 ॥
 ఐషీకం నిహతం దృష్ట్వా రుషితో రావణాత్మజః ।
 యామ్యేనాస్త్రేణ సంక్రుద్ధః యోజయామాస సాయకమ్ ॥ 71.92 ॥
 తతస్తదస్త్రం చిక్షేప లక్ష్మణాయ నిశాచరః ।
 వాయవ్యేన తదస్త్రేణ నిజఘాన స లక్ష్మణః ॥ 71.93 ॥
 అథైనం శరధారాభిః ధారాభిరివ తోయదః ।
 అభ్యవర్షతుస్సంక్రుద్ధః లక్ష్మణో రావణాత్మజమ్ ॥ 71.94 ॥
 తేఽతికాయం సమాసాద్య కవచే వజ్రభూషితే ।
 భగ్నాగ్రశల్యాస్సహసా పేతుర్బాణా మహీతలే ॥ 71.95 ॥
 తాన్ మోఘానభిసంప్రేక్ష్య లక్ష్మణః పరవీరహా ।
 అభ్యవర్షన్మహేషూణాం సహస్రేణ మహాయశాః ॥ 71.96 ॥
 స వృష్యమాణో బాణౌఘైః అతికాయో మహాబలః ।
 అవధ్యకవచస్సంఖ్యే రాక్షసో నైవ వివ్యధే ।
 న శశాక రుజం కర్తుం యుధి తస్య శరోత్తమః ॥ 71.97 ॥
 అథైనమభ్యుపాగమ్య వాయుర్వాక్యమువాచ హ ।
 బ్రహ్మదత్తవరో హ్యేష అవధ్యకవచావృతః ॥ 71.98 ॥
 బ్రాహ్మీణాస్త్రేణ భింధ్యేనమ్ ఏష వధ్యో హి నాన్యథా ।
 అవధ్య ఏష హ్యన్యేషామ్ అస్రాణాం కవచీ బలీ ॥ 71.99 ॥

తతస్తు వాయోర్వచనం నిశమ్య, సౌమిత్రిరింద్రప్రతిమానవీర్యః ।
సమాదదే బాణమమోఘవేగం, తద్బ్రాహ్మమస్తం సహసా నియోజ్య ॥ 71.100 ॥

తస్మిన్ మహాస్త్రే తు నియుజ్యమానే, సౌమిత్రీణా బాణవరే శితాగ్రే ।
దిశశ్చ చంద్రార్కమహోగ్రహాశ్చ, నభశ్చ తత్రాస చచాల చోర్వీ ॥ 71.101 ॥

తం బ్రహ్మణోఽస్త్రేణ నియోజ్య చాపే, శరం సుపుంఖం యమదూతకల్పమ్ ।
సౌమిత్రిరింద్రారిసుతస్య తస్య, ససర్జ బాణం యుధి వజ్రకల్పమ్ ॥ 71.102 ॥

తం లక్ష్మణోఽత్స్రుష్టమమోఘవేగం, సమాపతంతం జ్వలనప్రకాశమ్ ।
సువర్ణవజ్రోత్తమచిత్రపుంఖం, తదాఽతికాయస్సమరే దదర్శ ॥ 71.103 ॥

తం ప్రేక్షమాణస్సహసాఽతికాయః, జఘాన బాణైర్నిశితైరనేకైః ।
స సాయకస్తస్య సుపర్ణవేగః తదాఽతికాయస్య జగామ పార్శ్వమ్ ॥ 71.104 ॥

తమాగతం ప్రేక్ష్య తదాఽతికాయః, బాణం ప్రదీప్తాంతకకాలకల్పమ్ ।
జఘాన శక్త్యుష్ణిగదాకుఠారైః, శూలైర్భులైశ్చాత్యవిపన్నచేతాః ॥ 71.105 ॥

తాన్యాయుధాన్యద్భుతవిగ్రహాణి, మోఘాని కృత్వా స శరోఽగ్నిదీప్తః ।
ప్రగృహ్య తస్యైవ కిరీటజుష్టం, తతోఽతికాయస్య శిరో జహార ॥ 71.106 ॥

తచ్ఛిరస్సశిరస్రాణం లక్ష్మణేషుప్రపీడితమ్ ।
పపాత సహసా భూమౌ శృంగం హిమవతో యథా ॥ 71.107 ॥

తం తు భూమౌ నిపతితం దృష్ట్వా విక్షిప్తభూషణమ్ ।
బభూవుర్వ్యధితాస్సర్వే హతశేషా నిశాచరాః ॥ 71.108 ॥

తే విషణ్ణముఖా దీనాః ప్రహారజనితశ్రమాః ।
వినేదురుఞ్చైర్బహవః సహసా విస్వరైస్సరైః ॥ 71.109 ॥

తతస్తే త్వరితం యాతా నిరపేక్షా నిశాచరాః ।
పురీమభిముఖా భీతాః ద్రవంతో నాయకే హతే ॥ 71.110 ॥

ప్రహర్షయుక్తా బహవస్తు వానరాః, ప్రబుద్ధపద్మప్రతిమాననాస్తదా ।
అపూజయన్ లక్ష్మణమిష్టభాగినం, హతే రిపౌ భీమబలే దురాసదే ॥

అతిబలమతికాయమభ్రకల్పం, యుధి వినిపాత్య స లక్ష్మణః ప్రహృష్టః ।
త్వరితమథ తదా స రామపార్శ్వం, కపినివహైశ్చ సుపూజితో జగామ ॥71.111॥(2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరనృపోత్తమ ।

భో దశాస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకనవతితమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ద్విసప్తతితమస్సర్గః

రామభద్ర మహేస్వాస రఘువీరస్యసోత్తమ ।

భో దశాస్యాన్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

అతికాయం హతం శ్రుత్వా లక్ష్మణేన మహాజనా ।

ఉద్వేగమగమద్రాజా వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ 72.1 ॥ (2 సార్లు)

ధూమ్రాక్షః పరమామర్షీ ధన్వీ శస్త్రభృతాం వరః ।

అకంపనః ప్రహస్తశ్చ కుంభకర్ణస్తథైవ చ ॥ 72.2 ॥

ఏతే మహాబలా వీరాః రాక్షసా యుద్ధకాంక్షిణః ।

జేతారః పరసైన్యానాం పరైర్నిత్యాపరాజితాః ॥ 72.3 ॥

నిహతాస్తే మహావీర్యాః రామేణాక్లిష్టకర్మణా ।

రాక్షసాస్సుమహాకాయాః నానాశస్త్రవిశారదాః ।

అన్యే చ బహవశ్శూరాః మహాత్మానో నిపాతితాః ॥ 72.4 ॥

ప్రఖ్యాతబలవీర్యేణ పుత్రేణేంద్రజితా మమ ।

యా హి తా భ్రాతరౌ వీరౌ బద్ధౌ దత్తవరైశ్శరైః ॥ 72.5 ॥

యన్న శక్యం సురైస్సర్వైః అసురైర్వా మహాబలైః ।

మోక్షుం తద్బంధనం ఘోరం యక్షగంధర్వకిన్నరైః ॥ 72.6 ॥

తన్న జానే ప్రభావైర్వా మాయయా మోహనేన వా ।

శరబంధాద్విముక్తౌ తౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ 72.7 ॥

యే యోధా నిర్గతాశ్శూరాః రాక్షసా మమ శాసనాత్ ।

తే సర్వే నిహతా యుద్ధే వానరైస్సుమహాబలైః ॥ 72.8 ॥

తం న పశ్యామ్యహం యుద్ధే యోఽద్య రామం సలక్ష్మణమ్ ।

శాసయేత్పబలం వీరం ససుగ్రీవవిభీషణమ్ ॥ 72.9 ॥

అహేలా ను బలవాన్ రామః మహదస్త్రబలం చ వై ।

యస్య విక్రమమాసాద్య రాక్షసా నిధనం గతాః ॥ 72.10 ॥

తం మన్యే రాఘవం వీరం నారాయణమనామయమ్ ।

తద్భయాద్ధి పురీ లంకా పిహితద్వారతోరణా ॥ 72.11 ॥

అప్రమత్తైశ్చ సర్వత్ర గుప్తై రక్ష్యా పురీ త్వియమ్ ॥ 72.12 ॥

అశోకవనికాయాం చ యత్ర సీతాఽభిరక్ష్యతే ।

నిష్క్రమో వా ప్రవేశో వా జ్ఞాతవ్యస్సర్వథైవ నః ॥ 72.13 ॥

యత్ర యత్ర భవేద్గుల్మః తత్ర తత్ర పునః పునః ।

సర్వతశ్చాపి తిష్ఠధ్వం స్వైస్వైః పరివృతా బలైః ॥ 72.14 ॥

ద్రష్టవ్యం చ పదం తేషాం వానరాణాం నిశాచరాః ।

ప్రదోషే వాఽర్థరాత్రే వా ప్రత్యూషే వాఽపి సర్వతః ॥ 72.15 ॥

నావజ్ఞా తత్ర కర్తవ్యా వానరేషు కదాచన ।

ద్విషతాం బలముద్యుక్తమ్ ఆపతత్ కిం స్థితం సదా ॥ 72.16 ॥

తతస్తే రాక్షసాస్సర్వే శ్రుత్వా లంకాధిపస్య తత్ ।

వచనం సర్వమాతిష్ఠన్ యథావత్తు మహాబలాః ॥ 72.17 ॥

స తాన్ సర్వాన్ సమాదిశ్య రావణో రాక్షసాధిపః ।

మన్యుశల్యం వహన్ దీనః ప్రవివేశ స్వమాలయమ్ ॥ 72.18 ॥

తతస్స సందీపితకోపవహ్నిః, నిశాచరాణామధిపో మహాబలాః ।

తదేవ పుత్రవ్యసనం విచింతయన్, ముహుర్ముహుశ్చైవ తదా వ్యనిశ్చసత్ ॥ 72.19 ॥

(2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరస్యపోత్రమ ।

భో దశాస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ద్విశత్తతితమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే త్రిశత్తతితమస్సర్గః

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరస్యపోత్రమ ।

భో దశాస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

తతో హతాన్ రాక్షసపుంగవాంస్తాన్, దేవాంతకాదిత్రిశిరోతికాయాన్ ।

రక్షోగణాస్తత్ర హతావశిష్టాః, తే రావణాయ త్వరితం శశంసుః ॥ 73.1 ॥ (2 సార్లు)

తతో హతాంస్తాన్ సహసా నిశమ్య, రాజా ముమోహాశ్రుపరిఘ్నతాక్షః ।

పుత్రక్షయం భాత్యవధం చ ఘోరం, విచింత్య రాజా విపులం ప్రదధ్యౌ ॥ 73.2 ॥

తతస్తు రాజానముదీక్ష్య దీనం, శోకార్ణవే సంపరిపుష్ణవానమ్ ।

రథర్షభో రాక్షసరాజసూనుః, తమింద్రజిద్వాక్యమిదం బభాషే ॥ 73.3 ॥

న తాత మోహం ప్రతిగంతుమర్హసి, యత్రేంద్రజిజ్ఞీవతి రాక్షసేంద్ర ।

నేంద్రారిబాణాభిహతో హి కశ్చిత్, ప్రాణాన్ సమర్థస్సమరేఽభిపాతుమ్ ॥ 73.4 ॥

పశ్యాద్య రామం సహ లక్ష్మణేన, మద్బాణనిర్భిన్నవికీర్ణదేహమ్ ।

గతాయుషం భూమితలే శయానం, శితైశ్చరైరాచితసర్వగాత్రమ్ ॥ 73.5 ॥

ఇమాం ప్రతిజ్ఞాం శృణు శక్రశత్రోః, సునిశ్చితాం పౌరుషదైవయుక్తామ్ ।

అద్యైవ రామం సహ లక్ష్మణేన, సంతర్పయిష్యామి శరైరమోఘైః ॥ 73.6 ॥

అద్యేంద్రవైవస్వతవిష్ణుమిత్రసాధ్యాశ్వివైశ్వానరచంద్రసూర్యాః ।

ద్రక్ష్యన్తు మే విక్రమమప్రమేయం, విష్ణోరివోగ్రం బలియజ్జవాటే ॥ 73.7 ॥

స ఏవముక్త్యా త్రిదశేంద్రశత్రుః, ఆప్యచ్ఛ్య రాజానమదీనసత్త్వః ।
సమారురోహానిలతుల్యవేగం, రథం ఖరశ్రేష్ఠసమాధియుక్తమ్ ॥ 73.8 ॥

తమాస్థాయ మహాతేజాః రథం హరిరథోపమమ్ ।
జగామ సహసా తత్ర యత్ర యుద్ధమరిందమః ॥ 73.9 ॥

తం ప్రస్థితం మహాత్మానమ్ అనుజగ్ముర్మహాబలాః ।
సంహర్షమాణా బహవః ధనుష్ప్రవరపాణయః ॥ 73.10 ॥

గజస్కంధగతాః కేచిత్ కేచిత్ ప్రవరవాజిభిః ।
ప్రాసముద్గరనిస్త్రింశపరశ్వధగదాధరాః ॥ 73.11 ॥

సశంఖనినదైః పూర్ణైః భేరీణాం చాపి నిస్పవైః ।
జగామ త్రిదశేంద్రారిః స్తూయమానో నిశాచరైః ॥ 73.12 ॥

స శంఖశశివర్ణేన ఛత్రేణ రిపుసూదనః ।
రరాజ ప్రతిపూర్ణేన నభశ్చంద్రమసా యథా ॥ 73.13 ॥

అవీజ్యత తతో వీరః హైమైర్హైమవిభూషితైః ।
చారుచామరముఖ్యైశ్చ ముఖ్యస్పర్వధనుష్మతామ్ ॥ 73.14 ॥

తతస్త్వింద్రజితా లంకా సూర్యప్రతిమతేజసా ।
రరాజాప్రతివీరేణ ద్యౌరివార్కేణ భాస్వతా ॥ 73.15 ॥

స సంప్రాప్య మహాతేజాః యుద్ధభూమిమరిందమః ।
స్థాపయామాస రక్షాంసి రథం ప్రతి సమంతతః ॥ 73.16 ॥

తతస్తు హుతభోక్తారం హుతభుక్పద్యశప్రభః ।
జుహావ రాక్షసశ్రేష్ఠః మంత్రవద్విధివత్తదా ॥ 73.17 ॥

స హవిర్లాజసంస్కారైః మాల్యగంధపురస్కృతైః ।
జుహువే పావకం తత్ర రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్ ॥ 73.18 ॥

శస్త్రాణి శరపత్రాణి సమిథోఽథ విభీతకాః ।
లోహితాని చ వాసాంసి స్రువం కార్ణాయసం తథా ॥ 73.19 ॥

స తత్రాగ్నిం సమాస్తీర్య శరపత్రైస్సతోమరైః ।
ఛాగస్య కృష్ణవర్ణస్య గలం జగ్రాహ జీవతః ॥ 73.20 ॥

సకృదేవ సమిద్ధస్య విధూమస్య మహార్చిషః ।
బభూవుస్తాని లింగాని విజయం యాన్యదర్భయన్ ॥ 73.21 ॥

ప్రదక్షిణావర్తశిఖః తప్తకాంచనభూషణః ।
హవిస్తత్ప్రతిజగ్రాహ పావకస్వయమాస్థితః ॥ 73.22 ॥

సోఽస్త్రమాహారయామాస బ్రాహ్మమింద్రరిపుస్తదా ।
 ధనుశ్చాత్మరథం చైవ సర్వం తత్రాభ్యమంత్రయత్ ॥ 73.23 ॥

తస్మిన్నాహూయమానేఽస్త్రే హూయమానే చ పావకే ।
 సార్థం గ్రహేందునక్షత్రైః వితత్రాస నభస్థలమ్ ॥ 73.24 ॥

స పావకం పావకదీప్తతేజాః, హుత్వా మహేంద్రప్రతిమప్రభావః ।
 సచాపబాణాసిరథాశ్వసూతః, ఖేఽంతర్దధేఽత్మానమచింత్యరూపః ॥ 73.25 ॥

తతో హయరథాకీర్ణం పతాకాధ్వజశోభితమ్ ।
 నిర్యయౌ రాక్షసబలం నర్దమానం యుయుత్సయా ॥ 73.26 ॥

తే శరైర్బహుభిశ్చిత్రైః తీక్ష్ణవేగైరలంకృతైః ।
 తోమరైరంకుశైశ్చాపి వానరాన్ జఘ్నురాహవే ॥ 73.27 ॥

రావణిస్తు తతః క్రుద్ధః తాన్నిరీక్ష్య నిశాచరాన్ ।
 హృష్టా భవంతో యుధ్యంతు వానరాణాం జిఘాంసయా ॥ 73.28 ॥

తతస్తే రాక్షసాస్సర్వే నర్తంతో జయకాంక్షిణః ।
 అభ్యవర్షంతతో ఘోరాన్ వానరాన్ శరవృష్టిభిః ॥ 73.29 ॥

స తు నాఘీకనారాచైః గదాభిర్ముసలైరపి ।
 రక్షోభిస్సంవృతస్సంఖ్యే వానరాన్విచకర్త హ ॥ 73.30 ॥

తే వధ్యమానాస్సమరే వానరాః పాదపాయుధాః ।
 అభ్యద్రవంత సహితాః రావణిం రణకర్కశమ్ ॥ 73.31 ॥

ఇంద్రజిత్తు తతః క్రుద్ధః మహాతేజా మహాబలః ।
 వానరాణాం శరీరాణి వ్యధమద్రావణాత్మజః ॥ 73.32 ॥

శరణైకేన చ హరీన్ నవ పంచ చ సప్త చ ।
 చిచ్ఛేద సమరే క్రుద్ధః రాక్షసాన్ సంప్రహర్షయన్ ॥ 73.33 ॥

స శరైస్సూర్యసంకాశైః శాతకుంభవిభూషితైః ।
 వానరాన్ సమరే వీరః ప్రమమాథ సుదుర్జయః ॥ 73.34 ॥

తే భిన్నగాత్రాస్సమరే వానరాశ్శరపీడితాః ।
 పేతుర్మృతీతసంకల్పాః సురైరివ మహోసురాః ॥ 73.35 ॥

తం తపంతమివాదిత్యం ఘోరైర్బాణగభస్తిభిః ।
 అభ్యధావంత సంక్రుద్ధాః సంయుగే వానరర్షభాః ॥ 73.36 ॥

తతస్తు వానరాస్సర్వే భిన్నదేహో విచేతసః ।
 వ్యథితా విద్రవంతి స్మ రుధిరేణ సముక్షితాః ॥ 73.37 ॥

రామస్యార్థే పరాక్రమ్య వానరాస్త్వక్తజీవితాః ।

నర్దంతస్తేఽభివృత్తాస్తు సమరే సశిలాయుధాః ॥ 73.38 ॥

తే ద్రుమైః పర్వతాగ్రైశ్చ శిలాభిశ్చ ప్లవంగమాః ।

అభ్యవర్షంత సమరే రావణిం పర్వవస్థితాః ॥ 73.39 ॥

తద్ద్రుమాణాం శిలానాం చ వర్షం ప్రాణహరం మహత్ ।

వ్యపోహత మహాతేజాః రావణిస్సమితింజయః ॥ 73.40 ॥

తతః పావకసంకాశైః శరైరాశీవిపోపమైః ।

వానరాణామనీకాని బిభేద సమరే ప్రభుః ॥ 73.41 ॥

అష్టాదశశరైస్తీక్ణైః స విధ్వా గంధమాదనమ్ ।

వివ్యాధ నవభిశ్చైవ నలం దూరాదవస్థితమ్ ॥ 73.42 ॥

సప్తభిస్తు మహావీర్యః మైందం మర్మవిదారణైః ।

పంచభిర్విశిఖైశ్చైవ గజం వివ్యాధ సంయుగే ॥ 73.43 ॥

జాంబవంతం తు దశభిః నీలం త్రింశద్భిరేవ చ ।

సుగ్రీవమృషభం చైవ సోఽంగదం ద్వివిదం తథా ।

ఘోరైర్లతవస్తీక్ణైః నిష్ప్రాణానకరోత్తదా ॥ 73.44 ॥

అన్యానపి తదా ముఖ్యాన్ వానరాన్ బహుభిశ్చరైః ।

అర్దయామాస సంక్రుద్ధః కాలాగ్నిరివ మూర్చితః ॥ 73.45 ॥

సశరైస్సూర్యసంకాశైః సుముక్తేశ్శీఘ్రగామిభిః ।

వానరాణామనీకాని నిర్మమంథ మహారణే ॥ 73.46 ॥

ఆకులాం వానరీం సేనాం శరజాలేన మోహితామ్ ।

హృష్టస్స పరయా ప్రీత్యా దదర్శ క్షతజోక్షితామ్ ॥ 73.47 ॥

పునరేవ మహాతేజాః రాక్షసేంద్రాత్మజో బలీ ।

సంస్పృజ్య బాణవర్షం చ శస్త్రవర్షం చ దారుణమ్ ।

మమర్ష వానరానీకమ్ ఇంద్రజిత్వరితో బలీ ॥ 73.48 ॥

స్వసైన్యముత్స్రుజ్య సమేత్య తూర్ణం, మహారణే వానరవాహినీషు ।

అదృశ్యమానశ్చరజాలముగ్రం, వవర్ష నీలాంబుధరో యథాఽంబు ॥ 73.49 ॥

తే శక్రజిద్బాణవిశిర్ణదేహాః, మాయాహతా విస్వరమున్నదంతః ।

రణే నిపేతుర్హరయోఽద్రికల్పాః, యథేంద్రవజ్రాభిహతా నగేంద్రాః ॥ 73.50 ॥

తే కేవలం సందదృశుశ్చితాగ్రాన్, బాణాన్ రణే వానరవాహినీషు ।

మాయానిగూఢం తు సురేంద్రశత్రుం, న చావృతం రాక్షసమభ్యపశ్యన్ ॥ 73.51 ॥

తతస్స రక్షోధిపతిర్మహాత్మా, సర్వా దిశో బాణగణైశ్చితాగ్రైః ।
 ప్రచ్ఛాదయామాస రవిప్రకాశైః, విషాదయామాస చ వానరేంద్రాన్ ॥ 73.52 ॥

స శూలనిస్త్రింశపరశ్వధాని, వ్యావిధ్య దీప్తానలసన్నిభాని ।
 సవిస్ఫులింగోజ్జ్వలపావకాని, వవర్ష తీవ్రం ప్లవగేంద్రసైన్యే ॥ 73.53 ॥

తతో జ్వలనసంకాశైః శరైర్వానరయూథపాః ।
 తాడితాశ్చక్రజిద్బాణైః ప్రపుల్లా ఇవ కింశుకాః ॥ 73.54 ॥

తేఽన్యోన్యమభిసర్పంతః నినదంతశ్చ విస్వరమ్ ।
 రాక్షసేంద్రాఽస్త్రనిర్భిన్నాః నిపేతుర్వానరర్షభాః ॥ 73.55 ॥

ఉదీక్షమాణా గగనం కేచిన్నేత్రేషు తాడితాః ।
 శరైర్వివిశురన్యోన్యం పేతుశ్చ జగతీతలే ॥ 73.56 ॥

హనూమంతం చ సుగ్రీవమ్ అంగదం గంధమాదనమ్ ।
 జాంబవంతం సుషేణం చ వేగదర్శినమేవ చ ॥ 73.57 ॥

మైందం చ ద్వివిదం నీలం గవాక్షం గజగోముఖౌ ।
 కేసరిం హరిలోమానం విద్యుద్గంధ్రం చ వానరమ్ ॥ 73.58 ॥

సూర్యాననం జ్యోతిముఖం తథా దధిముఖం హరిమ్ ।
 పావకాక్షం నలం చైవ కుముదం చైవ వానరమ్ ॥ 73.59 ॥

ప్రాసైశ్శూలైశ్చితైర్బాణైః ఇంద్రజిన్మంత్రసంహితైః ।
 వివ్యాధ హరిశార్దూలాన్ సర్వాంస్తాన్ రాక్షసోత్తమః ॥ 73.60 ॥

స వై గదాభిర్హరియూథముఖ్యాన్, నిర్భిద్య బాణైస్తపనీయపుంఖైః ।
 వవర్ష రామం శరవృష్టిజాలైః, సలక్ష్మణం భాస్కరశ్మికల్పైః ॥ 73.61 ॥

స బాణవర్షైరభివర్షమాణః, ధారానిపాతానివ తానచింత్య ।
 సమీక్షమాణః పరమాద్భుతశ్రీః, రామస్తదా లక్ష్మణమిత్యువాచ ॥ 73.62 ॥

అసౌ పునర్లక్ష్మణ రాక్షసేంద్రః, బ్రహ్మాస్త్రమాశ్రిత్య సురేంద్రశత్రుః ।
 నిపాతయిత్వా హరిసైన్యముగ్రమ్, అస్మాన్ శరైరర్దయతి ప్రసక్తః ॥ 73.63 ॥

స్వయంభువా దత్తవరో మహాత్మా, ఖమాస్థితోఽంతర్హితభీమకాయః ।
 కథం ను శక్యో యుధి నష్టదేహః, నిహంతుమద్యేంద్రజిదుద్యతాస్త్రః ॥ 73.64 ॥

మన్యే స్వయంభూర్భగవానచింత్యః, యస్యైతదస్త్రం ప్రభవశ్చ యోఽస్య ।
 బాణావపాతాంస్త్యమిహోద్య ధీమన్, మయా సహవ్యగ్రమనాస్సహస్వ ॥ 73.65 ॥

ప్రచ్ఛాదయత్యేష హి రాక్షసేంద్రః, సర్వాదిశస్సాయకవృష్టిజాలైః ।
 ఏతచ్ఛ సర్వం పతితాగ్ర్యశూరం, న భ్రాజతే వానరరాజసైన్యమ్ ॥ 73.66 ॥

ఆవాం తు దృష్ట్వా పతితౌ విసంజ్ఞౌ, నివృత్తయుద్ధౌ గతరోషహర్షౌ ।
 ధ్రువం ప్రవేక్ష్యత్యమరారివాసమ్, అసౌ సమాదాయ రణాగ్రలక్ష్మీమ్ ॥ 73.67 ॥

తతస్తు తావింద్రజిదస్త్రజాలైః, బభూవతుస్తత్ర తథా విశస్తౌ ।
 స చాపి తౌ తత్ర విదర్భయిత్వా, ననాద హర్షాద్యుధి రాక్షసేంద్రః ॥ 73.68 ॥

స తత్తదా వానరసైన్యమేవం, రామం చ సంఖ్యే సహ లక్ష్మణేన ।
 విషాదయిత్వా సహసౌ వివేశ, పురీం దశగ్రీవభుజాభిగుప్తామ్ ।
 సంస్తాయమానస్స తు యాతుధావైః, పిత్రే చ సర్వం హృషితోఽభ్యువాచ ॥ 73.69 ॥

(2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరనృపోత్తమ ।
 భో దశాస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే త్రినవ్తతితమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే చతుస్సవ్తతితమస్సర్గః

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరనృపోత్తమ ।
 భో దశాస్యాస్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

తయోస్తదా సాదితయో రణాగ్రే, ముమోహ సైన్యం హరిపుంగవానామ్ ।
 సుగ్రీవనీలాంగదజాంబవంతః, న చాపి కించిత్ప్రతిపేదిరే తే ॥ 74.1 ॥ (2 సార్లు)

తతో విషణ్ణం సమవేక్ష్య సైన్యం, విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః ।
 ఉవాచ శాఖామృగరాజవీరాన్, ఆశ్వాసయన్నప్రతిమైర్వచోభిః ॥ 74.2 ॥

మా భైష్ట నాస్త్యత్ర విషాదకాలః, యదార్యపుత్రౌ హ్యవశౌ విషణ్ణౌ ।
 స్వయంభువో వాక్యమథోద్వహంతౌ, యత్సాదితావింద్రజిదస్త్రజాలైః ॥ 74.3 ॥

తస్మై తు దత్తం పరమాస్త్రమేతత్, స్వయంభువా బ్రాహ్మమమోఘవేగమ్ ।
 తస్మానయంతౌ యుధి రాజపుత్రౌ, నిపాతితౌ కోఽత్ర విషాదకాలః ॥ 74.4 ॥

బ్రాహ్మమస్త్రం తతో ధీమాన్ మానయిత్వా తు మారుతిః ।
 విభీషణవచశ్రుత్వా హనూమాంస్తమథాబ్రవీత్ ॥ 74.5 ॥

ఏతస్మిన్నిహతే సైన్యే వానరాణాం తరస్పినామ్ ।
 యో యో ధారయతే ప్రాణాన్ తం తమాశ్వాసయావహై ॥ 74.6 ॥

తావుభౌ యుగపద్వీరౌ హనూమద్రాక్షసోత్తమా ।
 ఉల్కాహస్తౌ తదా రాత్రౌ రణశీర్షే విచేరతుః ॥ 74.7 ॥

భిన్నలాంగూలహస్తోరుపాదాంగుళిశిరోధరైః ।
 ప్రవద్భిః క్షతజం గాత్రైః ప్రప్రవద్భిస్తతస్తతః ॥ 74.8 ॥

పతితైః పర్వతాకారైః వానరైరభిసంకులామ్ ।
 శస్త్రైశ్చ పతితైర్దీప్తైః దదృశాతే వసుంధరామ్ ॥ 74.9 ॥
 సుగ్రీవమంగదం నీలం శరభం గంధమాదనమ్ ।
 గవాక్షం చ సుషేణం చ వేగదర్శినమాహుకమ్ ॥ 74.10 ॥
 మైందం నలం జ్యోతిముఖం ద్వివిదం పనసం తథా ।
 ఏతాంశ్చాన్యాంస్తతో వీరౌ దదృశాతే హతాన్ రణే ॥ 74.11 ॥
 సప్తషష్టిర్హతాః కోట్యః వానరాణాం తరస్వినామ్ ।
 అహ్నాః పంచమశేషేణ వల్లభేన స్వయంభువః ॥ 74.12 ॥
 సాగరౌఘనిభం భీమం దృష్ట్వా బాణార్ద్రితం బలమ్ ।
 మార్గతే జాంబవంతం సః హనూమాన్ స విభీషణః ॥ 74.13 ॥
 స్వభావజరయా యుక్తం వృద్ధం శరశతైశ్చితమ్ ।
 ప్రజాపతిసుతం వీరం శామ్యంతమివ పావకమ్ ॥ 74.14 ॥
 దృష్ట్వా తముపసంగమ్య పౌలస్త్యో వాక్యమబ్రవీత్ ।
 కచ్చిదార్య శరైస్తేజ్ఞైః ప్రాణా న ధ్వంసితాస్తవ ॥ 74.15 ॥
 విభీషణవచశ్రుత్వా జాంబవాన్పక్షపుంగవః ।
 కృచ్ఛాదభ్యుద్గిరన్ వాక్యమ్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ 74.16 ॥
 నైర్వతేంద్ర మహావీర్య స్పరేణ త్వాఽభిలక్షయే ।
 పీడ్యమానశ్చితైర్బాణైః న త్వాం పశ్యామి చక్షుషా ॥ 74.17 ॥
 అంజనా సుప్రజా యేన మాతరిశ్వా చ నైర్వత ।
 హనూమాన్వానరశ్రేష్ఠః ప్రాణాన్ ధారయతే క్వచిత్ ॥ 74.18 ॥
 శ్రుత్వా జాంబవతో వాక్యమ్ ఉవాచేదం విభీషణః ।
 ఆర్యపుత్రావతిక్రమ్య కస్మాత్ప్రుచ్ఛసి మారుతిమ్ ॥ 74.19 ॥
 నైవ రాజని సుగ్రీవే నాంగదే నాపి రాఘవే ।
 ఆర్య సందర్శితస్స్నేహః యథా వాయుసుతే పరః ॥ 74.20 ॥
 విభీషణవచశ్రుత్వా జాంబవాన్వాక్యమబ్రవీత్ ।
 శృణు నైర్వతశార్దూల యస్మాత్ప్రుచ్ఛామి మారుతిమ్ ॥ 74.21 ॥
 తస్మిన్ జీవతి వీరే తు హతమప్యహతం బలమ్ ।
 హనూమత్కుజ్ఞితప్రాణే జీవంతోఽపి వయం హతాః ॥ 74.22 ॥
 ధరతే మారుతిస్తాత మారుతప్రతిమో యది ।
 వైశ్వానరసమో వీర్యే జీవితాశా తతో భవేత్ ॥ 74.23 ॥

తతో వృద్ధముపాగమ్య నియమేనాభ్యవాదయత్ ।

గృహ్య జాంబవతః పాదౌ హనూమాన్మారుతాత్మజః ॥ 74.24 ॥

శ్రుత్వా హనూమతో వాక్యం తథాఽపి వ్యధితేంద్రియః ।

పునర్జాతమివాత్మానం మన్యతే స్మరణ్ఘంఘవః ॥ 74.25 ॥

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజాః హనూమంతం స జాంబవాన్ ॥ 74.26 ॥

ఆగచ్ఛ హరిశార్దూల వానరాంస్త్రాతుమర్హసి ।

నాన్యో విక్రమపర్యాప్తః త్వమేషాం పరమస్సఖా ॥ 74.27 ॥

త్వత్పరాక్రమకాలోఽయం నాన్యం పశ్యామి కంచన ।

ఋక్షవానరవీరాణామ్ అనీకాని ప్రహర్షయ ।

విశల్యో కురు చాప్యేతౌ సాదితౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ 74.28 ॥

గత్వా పరమమధ్వానమ్ ఉపర్యుపరి సాగరమ్ ।

హిమవంతం నగశ్రేష్ఠం హనుమన్ గంతుమర్హసి ॥ 74.29 ॥

తతః కాంచనమత్యుచ్ఛమ్ ఋషభం పర్వతోత్తమమ్ ।

కైలాసశిఖరం చాపి ద్రక్ష్యస్యరినిషూదన ॥ 74.30 ॥

తయోశ్శిఖరయోర్మధ్యే ప్రదీప్తమతులప్రభమ్ ।

సర్వాషధియుతం వీర ద్రక్ష్యస్యోషధిపర్వతమ్ ॥ 74.31 ॥

తస్య వానరశార్దూల చతస్రో మూర్ధ్ని సంభవాః ।

ద్రక్ష్యస్యోషధయో దీప్తాః దీపయంత్యో దిశో దశ ॥ 74.32 ॥

మృతసంజీవనీం చైవ విశల్యకరణీమపి ।

సావర్ణ్యకరణీం చైవ సంధానకరణీం తథా ॥ 74.33 ॥

తాస్సర్వా హనుమన్ గృహ్య క్షిప్రమాగంతుమర్హసి ।

ఆశ్వాసయ హరీన్ ప్రాణైః యోజ్య గంధవహాత్మజ ॥ 74.34 ॥

శ్రుత్వా జాంబవతో వాక్యం హనూమాన్ హరిఘంఘవః ।

ఆపూర్యత బలోద్ధర్తైః తోయవేగైరివార్ణవః ॥ 74.35 ॥

స పర్వతతటాగ్రస్థః పీడయన్ పర్వతోత్తమమ్ ।

హనూమాన్ దృశ్యతే వీరః ద్వితీయ ఇవ పర్వతః ॥ 74.36 ॥

హరిపాదవినిర్భగ్నః నిషసాద స పర్వతః ।

న శశాక తదాఽత్మానం సోఘం భృశనిపీడితః ॥ 74.37 ॥

తస్య పేతుర్నగా భూమౌ హరివేగాచ్ఛ జజ్వలుః ।

శృంగాణి చ వ్యశీర్యంత పీడితస్య హనూమతా ॥ 74.38 ॥

తస్మిన్ సంపీడ్యమానే తు భగ్నద్రుమశిలాతలే ।

న శేకుర్వానరాస్థాతుం ఘూర్ణమానే నగోత్తమే ॥ 74.39 ॥

సా ఘూర్ణితమహోద్వారా ప్రభగ్నగృహగోపురా ।

లంకా త్రాసాకులా రాత్రౌ ప్రన్వత్యే వాఽభవత్తదా ॥ 74.40 ॥

పృథివీధరసంకాశః నిపీడ్య ధరణీధరమ్ ।

పృథివీం క్షోభయామాస సార్లవాం మారుతాత్మజః ॥ 74.41 ॥

ఆరురోహ తదా తస్మాత్ హరిర్మలయపర్వతమ్ ।

మేరుమందరసంకాశం నానాప్రప్రవణాకులమ్ ॥ 74.42 ॥

నానాద్రుమలతాకీర్ణం వికాసికమలోత్పలమ్ ।

సేవితం దేవగంధర్వైః షష్టియోజనముచ్చితమ్ ॥ 74.43 ॥

విద్యాధరైర్మునిగణైః అప్సరోభిర్నిషేవితమ్ ।

నానామృగగణాకీర్ణం బహుకందరశోభితమ్ ॥ 74.44 ॥

సర్వానాకులయంస్తత్ర యక్షగంధర్వకిన్నరాన్ ।

హనూమాన్మేఘసంకాశః వవృధే మారుతాత్మజః ॥ 74.45 ॥

పద్భ్యాం తు శైలమాపీడ్య బడబాముఖవన్ముఖమ్ ।

వివృత్యోగ్రం ననాదోఽఘ్నేః త్రాసయన్నివ రాక్షసాన్ ॥ 74.46 ॥

తస్య నానద్యమానస్య శ్రుత్వా నినదమద్భుతమ్ ।

లంకాస్థా రాక్షసాస్సర్వే న శేకుస్స్పందితుం భయాత్ ॥ 74.47 ॥

నమస్కృత్వాఽథ రామాయ మారుతిర్భీమవిక్రమః ।

రాఘవాధే పరం కర్మ సమీహత పరంతపః ॥ 74.48 ॥

స పుచ్చముద్యమ్య భుజంగకల్పం, వినమ్య పృష్టం శ్రవణే నికుంచ్య ।

వివృత్య వక్త్రం బడబాముఖాభమ్, ఆపుష్లవే వ్యోమని చండవేగః ॥ 74.49 ॥

స వృక్షషండాంస్తరసా జహార, శైలాన్ శిలాః ప్రాకృతవానరాంశ్చ ।

బాహూరువేగోద్ధతసంప్రణున్నాః, తే క్షీణవేగాస్సలిలే నిపేతుః ॥ 74.50 ॥

స తౌ ప్రసార్యోరగభోగకల్పౌ, భుజౌ భుజంగారినికాశవీర్యః ।

జగామ మేరుం నగరాజమగ్ర్యం, దిశః ప్రకర్షన్నివ వాయుసూనుః ॥ 74.51 ॥

స సాగరం ఘూర్ణితవీచిమాలం, తదా భృశం భ్రామితసర్వసత్త్వమ్ ।

సమీక్షమాణస్సహసా జగామ, చక్రం యథా విష్ణుకరాగ్రముక్తమ్ ॥ 74.52 ॥

స పర్వతాన్ వృక్షగణాన్ సరాంసి, నదీస్తటాకాని పురోత్తమాని ।

స్ఫీతాన్ జనాంతానపి సంప్రవీక్ష్య, జగామ వేగాత్పితృతుల్యవేగః ॥ 74.53 ॥

ఆదిత్యపథమాశ్రిత్య జగామ స గతక్లమః ।

హనుమాంస్త్వరితో వీరః పితృతుల్యపరాక్రమః ॥ 74.54 ॥

జవేన మహతా యుక్తః మారుతిర్మారుతో యథా ।

జగామ హరిశార్దులః దిశశ్శబ్దేన పూరయన్ ॥ 74.55 ॥

స్మరన్ జాంబవతో వాక్యం మారుతిర్వాతరంహసా ।

దదర్శ సహసా చాపి హిమవంతం మహాకపిః ॥ 74.56 ॥

నానాప్రప్రవణోపేతం బహుకందరనిర్లరమ్ ।

శ్వేతాభచయసంకాశైః శిఖరైశ్చారుదర్శనైః ।

శోభితం వివిధైర్వృక్షైః అగమత్పర్వతోత్తమమ్ ॥ 74.57 ॥

స తం సమాసాద్య మహానగేంద్రమ్, అతిప్రవృద్ధోత్తమఘోరశృంగమ్ ।

దదర్శ పుణ్యాని మహాశ్రమాణి, సురర్షిసంఘోత్తమసేవితాని ॥ 74.58 ॥

స బ్రహ్మకోశం రజతాలయం చ, శక్రాలయం రుద్రశరప్రమోక్షమ్ ।

హయాననం బ్రహ్మశిరశ్చ దీప్తం, దదర్శ వైవస్వతకింకరాంశ్చ ॥ 74.59 ॥

వజ్రాలయం వైశ్రవణాలయం చ, సూర్యప్రభం సూర్యనిబంధనం చ ।

బ్రహ్మోసనం శంకరకార్ముకం చ, దదర్శ నాభిం చ వసుంధరాయాః ॥ 74.60 ॥

కైలాసమగ్ర్యం హిమవచ్చిలాం చ, తథర్షభం కాంచనశైలమగ్ర్యమ్ ।

సందీప్తసర్వాషధిసంప్రదీప్తం, దదర్శ సర్వాషధిపర్వతేంద్రమ్ ॥ 74.61 ॥

స తం సమీక్ష్యానలరశ్మిదీప్తం, విసిష్మియే వాసవదూతసూనుః ।

ఆవృత్య తం చౌషధిపర్వతేంద్రం, తత్రౌషధీనాం విచయం చకార ॥ 74.62 ॥

స యోజనసహస్రాణి సమతీత్య మహాకపిః ।

దివ్యౌషధిధరం శైలం వ్యచరన్మారుతాత్మజః ॥ 74.63 ॥

మహాషధ్యస్తతస్సర్వాన్ తస్మిన్ పర్వతసత్తమే ।

విజ్ఞాయార్థినమాయాంతం తతో జగ్మూరదర్శనమ్ ॥ 74.64 ॥

స తా మహాత్మా హనుమానపశ్యన్, చుకోప కోపాచ్చ భృశం ననాద ।

అమృష్యమాణోఽగ్నినికాశచక్షుః, మహీధరేంద్రం తమువాచ వాక్యమ్ ॥ 74.65 ॥

కిమేతదేవం సువినిశ్చితం తే, యద్రాఘవేనాసి కృతానుకంపః ।

పశ్యాద్య మద్భాహుబలాభిభూతః, వికీర్ణమాత్మానమథో నగేంద్ర ॥ 74.66 ॥

స తస్య శృంగం సనగం సనాగం, సకాంచనం ధాతుసహస్రజుష్టమ్ ।

వికీర్ణకూటజ్వలితాగ్రసానుం, ప్రగృహ్య వేగాత్సహసోన్మమాథ ॥ 74.67 ॥

స తం సముత్పాట్య ఖముత్పసాత, విత్రాస్య లోకాన్ ససురాసురేంద్రాన్ ।

సంస్తూయమానః ఖచరైరనేకైః, జగామ వేగాద్గరుడోగ్రవేగః ॥ 74.68 ॥

స భాస్కరాధ్వానమనుప్రపన్నః, తం భాస్కరాభం శిఖరం ప్రగృహ్య ।
బభౌ తదా భాస్కరసన్నికాశః, రవేస్సమీపే ప్రతిభాస్కరాభః ॥ 74.69 ॥

స తేన శైలేన భృశం రరాజ, శైలోపమో గంధవహాత్మజస్తు ।
సహస్రధారేణ సపావకేన, చక్రేణ ఖే విష్ణురివార్చితేన ॥ 74.70 ॥

తం వానరాః ప్రేక్ష్య వినేదురుచ్చైః, స తానపి ప్రేక్ష్య ముదా ననాద ।
తేషాం సముద్ఘ్నరవం నిశమ్య, లంకాలయా భీమతరం వినేదుః ॥ 74.71 ॥

తతో మహాత్మా నిపసాత తస్మిన్, శైలోత్తమే వానరసైన్యమధ్యే ।
హర్యుత్తమేభ్యశ్చిరసాఽభివాద్య, విభీషణం తత్ర స సస్వజే చ ॥ 74.72 ॥

తావప్యభౌ మానుషరాజపుత్రౌ, తం గంధమాఘ్రాయ మహాషధీనామ్ ।
బభూవతుస్తత్ర తదా విశల్యా, ఉత్తస్థురన్యే చ హరిప్రవీరాః ॥ 74.73 ॥

సర్వే విశల్యా విరుజః క్షణేన, హరిప్రవీరా నిహతాశ్చ యే స్యుః ।
గంధేన తాసాం ప్రవరౌషధీనాం, సుప్తా నిశాంతేష్వివ సంప్రబుద్ధాః ॥ 74.74 ॥

యదా ప్రభృతి లంకాయాం యుధ్యంతే కపిరాక్షసాః ।
తదా ప్రభృతి మానార్థమ్ ఆజ్ఞయా రావణస్య చ ॥ 74.75 ॥

యే హన్యన్తే రణే తత్ర రాక్షసాః కపికుంజరైః ।
హతాహతాస్తు క్షిప్యంతే సర్వ ఏవ తు సాగరే ॥ 74.76 ॥

తతో హరిర్గంధవహాత్మజస్తు, తమోషధీశైలముదగ్రవీర్యః ।
నినాయ వేగాద్ధిమవంతమేవ, పునశ్చ రామేణ సమాజగామ ॥ 74.77 ॥ (2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరన్యపోత్తమ ।
భో దశాస్యాన్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే చతుస్సప్తతితమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే పంచసప్తతితమస్సర్గః

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరన్యపోత్తమ ।
భో దశాస్యాన్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజాః సుగ్రీవో వానరాధిపః ।
అర్ఘ్యం విజ్ఞాపయంశ్చాపి హనూమంతమిదం వచః ॥ 75.1 ॥ (2 సార్లు)

యతో హతః కుంభకర్ణః కుమారాశ్చ నిషూదితాః ।
నేదానీముపనిర్హారం రావణో దాతుమర్హతి ॥ 75.2 ॥

యే యే మహాబలాస్సంతి లఘువశ్చ ప్లవంగమాః ।
లంకామభ్యుత్పతంత్యాశు గృహేల్యాల్కాః ప్లవగర్షభాః ।
హరయో హరిసంకాశాః ప్రదగ్ధం రావణాలయమ్ ॥ 75.3 ॥

తతోఽస్తంగత ఆదిత్యే రౌద్రే తస్మిన్నిశాముఖే ।
 లంకామభిముఖాస్సోల్కా జగ్ముస్తే ప్లవగర్షభాః ॥ 75.4 ॥
 ఉల్కాహస్తైర్హరిగణైః సర్వతస్సమభిద్రుతాః ।
 ఆరక్షస్థా విరూపాక్షాః సహసా విప్రదుద్రువుః ॥ 75.5 ॥
 గోపురాట్టప్రతోళీషు చర్యాసు వివిధాసు చ ।
 ప్రాసాదేషు చ సంహృష్టాః సస్సజుస్తే హుతాశనమ్ ।
 తేషాం గృహసహస్రాణి దదాహ హుతభుక్ తదా ॥ 75.6 ॥
 ప్రాసాదాః పర్వతాకారాః పతంతి ధరణీతలే ।
 అగరుర్దహ్యతే తత్ర వరం చ హరిచందనమ్ ॥ 75.7 ॥
 మౌక్తికామణయస్నిగ్ధాః వజ్రం చాపి ప్రవాలకమ్ ।
 క్షామం చ దహ్యతే తత్ర కౌశేయం చాపి శోభనమ్ ॥ 75.8 ॥
 ఆవికం వివిధం చౌర్లం కాంచనం భాండమాయుధమ్ ।
 నానావికృతసంస్థానం వాజిభాండపరిచ్ఛదౌ ॥ 75.9 ॥
 గజగ్రైవేయకక్ష్యాశ్చ రథభాండాశ్చ సంస్కృతాః ।
 తనుత్రాణి చ యోధానాం హస్త్యశ్వానాం చ వర్మ చ ॥ 75.10 ॥
 ఖడ్గా ధనూంషి జ్యాబాణాః తోమరాంకుశశక్తయః ।
 రోమజం వాలజం చర్మ వ్యాఘ్రుజం చాండజం బహు ॥ 75.11 ॥
 ముక్తామణివిచిత్రాంశ్చ ప్రాసాదాంశ్చ సమంతతః ।
 వివిధానస్త్రసంయోగాన్ అగ్నిర్దహతి తత్ర వై ॥ 75.12 ॥
 నానావిధాన్ గృహచ్ఛందాన్ దదాహ హుతభుక్ తదా ।
 ఆవాసాన్ రాక్షసానాం చ సర్వేషాం గృహగర్ధినామ్ ॥ 75.13 ॥
 హేమచిత్రతనుత్రాణాం స్రగ్దామాంబరధారిణామ్ ।
 శీఘ్రసానచలాక్షాణాం మదవిహ్వలగామినామ్ ॥ 75.14 ॥
 కాంతాలంబితవస్త్రాణాం శత్రుసంజాతమన్యునామ్ ।
 గదాశూలాసిహస్తానాం ఖాదతాం పిబతామపి ॥ 75.15 ॥
 శయనేషు మహార్థేషు ప్రసుప్తానాం ప్రియైస్సహ ।
 త్రస్తానాం గచ్ఛతాం తూర్ణం పుత్రానాదాయ సర్వతః ॥ 75.16 ॥
 తేషాం శతసహస్రాణి తదా లంకానివాసినామ్ ।
 అదహత్పావకస్తత్ర జజ్వాల చ పునః పునః ॥ 75.17 ॥
 సారవంతి మహార్థాణి గంభీరగుణవంతి చ ।
 హేమచంద్రార్థచంద్రాణి చంద్రశాలోన్నతాని చ ॥ 75.18 ॥

రత్నచిత్రగవాక్షాణి సాధిష్ఠానాని సర్వశః ।

మణివిద్రుమచిత్రాణి స్ఫుశంతీవ దివాకరమ్ ॥ 75.19 ॥

క్రౌంచబర్హిణవీణానాం భూషణానాం చ నిస్వనైః ।

నాదితాన్యచలాభాని వేశ్మాన్యగ్నిర్దదాహ సః ॥ 75.20 ॥

జ్వలనేన పరీతాని తోరణాని చకాశిరే ।

విద్యుద్భిరివ నద్దాని మేఘజాలాని ఘర్మగే ॥ 75.21 ॥

జ్వలనేన పరీతాని నిపేతుర్భవనాన్యథ ।

వజ్రవిజ్రహతానీవ శిఖరాణి మహాగిరేః ॥ 75.22 ॥

విమానేషు ప్రసుప్తాశ్చ దహ్యామానా వరాంగనాః ।

త్యక్తాభరణసర్వాంగాః హోహేత్యుచ్చైర్విచుక్రుశుః ॥ 75.23 ॥

తాని నిర్దహ్యామానాని దూరతః ప్రచకాశిరే ।

హిమవచ్ఛిఖరాణీవ దీప్తాషధివనాని చ ॥ 75.24 ॥

హర్యాగైర్దహ్యామానైశ్చ జ్వాలాప్రజ్వలితైరపి ।

రాత్రౌ సా దృశ్యతే లంకా పుష్పితైరివ కింశుకైః ॥ 75.25 ॥

హస్త్యధ్వక్తైర్గజైర్ముక్తైః ముక్తైశ్చ తురగైరపి ।

బభూవ లంకా లోకాంతే భ్రాంతగ్రాహ ఇవార్ణవః ॥ 75.26 ॥

అశ్వం ముక్తం గజో దృష్ట్వా క్వచిద్భీతోఽపసర్పతి ।

భీతో భీతం గజం దృష్ట్వా క్వచిదశ్వో నివర్తతే ॥ 75.27 ॥

లంకాయాం దహ్యామానాయాం శుశుభే స మహార్ణవః ।

ఛాయాసంసక్తసలిలః లోహితోద ఇవార్ణవః ॥ 75.28 ॥

సా బభూవ ముహూర్తేన హరిభిర్దీపితా పురీ ।

లోకస్యాస్య క్షయే ఘోరే ప్రదీప్తేవ వసుంధరా ॥ 75.29 ॥

నారీజనస్య ధూమేన వ్యాప్తస్యోచ్చైర్వినేదుషః ।

స్వనో జ్వలనతప్తస్య శుశ్రువే దశయోజనమ్ ॥ 75.30 ॥

ప్రదగ్ధకాయానపరాన్ రాక్షసాన్నిర్గతాన్ బహిః ।

సహసాఽభ్యుత్పతంతి స్మ హరయోఽథ యుయుత్సవః ॥ 75.31 ॥

ఉద్ఘోష్టం వానరాణాం చ రాక్షసానాం చ నిస్వనః ।

దిశో దశ సముద్రం చ పృథివీం చాన్వనాదయత్ ॥ 75.32 ॥

విశల్యౌ తు మహాత్మానౌ తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ ।

అసంభ్రాంతౌ జగృహతుః తదోభే ధనుషీ వరే ॥ 75.33 ॥

తతో విష్ణోరయానస్య రామస్య ధనురుత్తమమ్ ।
 బభూవ తుములశ్శబ్దః రాక్షసానాం భయావహాః ॥ 75.34 ॥
 అశోభత తదా రామః ధనుర్విష్ణోరయన్ మహాత్ ।
 భగవానివ సంక్రుద్ధః భవో వేదమయం ధనుః ॥ 75.35 ॥
 ఉద్దుష్టం వానరాణాం చ రాక్షసానాం చ నిస్వనమ్ ।
 జ్యోశబ్దస్తావుభౌ శబ్దౌ అవతి రామస్య శుశ్రువే ॥ 75.36 ॥
 వానరోద్దుష్టఘోషశ్చ రాక్షసానాం చ నిస్వనః ।
 జ్యోశబ్దశ్చాపి రామస్య త్రయం వ్యాప దిశో దశ ॥ 75.37 ॥
 తస్య కార్ముకముక్తైశ్చ శరైస్తత్పురగోపురమ్ ।
 కైలాసశృంగప్రతిమం వికీర్ణమపతద్భువి ॥ 75.38 ॥
 తతో రామశరాన్ దృష్ట్వా విమానేషు గృహేషు చ ।
 సన్నాహేలా రాక్షసేంద్రాణాం తుములస్సమపద్యత ॥ 75.39 ॥
 తేషాం సన్నహ్యమానానాం సింహనాదం చ కుర్వతామ్ ।
 శర్వరీ రాక్షసేంద్రాణాం రౌద్రీవ సమపద్యత ॥ 75.40 ॥
 ఆదిష్టా వానరేంద్రాస్తు సుగ్రీవేణ మహాత్మనా ।
 ఆసన్నద్వారమాసాద్య యుధ్యధ్వం ప్లవగర్షభాః ॥ 75.41 ॥
 యశ్చ వో వితథం కుర్యాత్ తత్ర తత్ర హ్యపస్థితః ।
 స హంతవ్యో హి సంప్లుత్య రాజశాసనదూషకః ॥ 75.42 ॥
 తేషు వానరముఖ్యేషు దీప్తోల్కోజ్జ్వలపాణిషు ।
 స్థితేషు ద్వారమాసాద్య రావణం మన్యురావిశత్ ॥ 75.43 ॥
 తస్య జృంభితవిక్షేపాత్ వ్యామిశ్రా వై దిశో దశ ।
 రూపవానివ రుద్రస్య మన్యుర్గాత్రేష్వదృశ్యత ॥ 75.44 ॥
 స నికుంభం చ కుంభం చ కుంభకర్ణాత్మజావుభౌ ।
 ప్రేషయామాస సంక్రుద్ధః రాక్షసైర్బహుభిస్సహ ॥ 75.45 ॥
 యూపాక్షశ్శోణితాక్షశ్చ ప్రజంఘః కంపనస్తథా ।
 నిర్యయుః కౌంభకర్ణిభ్యాం సహ రావణశాసనాత్ ॥ 75.46 ॥
 శశాస చైవ తాన్ సర్వాన్ రాక్షసాన్ సుమహాబలాన్ ।
 నాదయన్ గచ్ఛతాఽత్రైవ జయధ్వం శీఘ్రమేవ చ ॥ 75.47 ॥
 తతస్తు చోదితాస్తేన రాక్షసా జ్వలితాయుధాః ।
 లంకాయా నిర్యయుర్వీరాః ప్రణదంతః పునః పునః ॥ 75.48 ॥

రక్షసాం భూషణస్థాభిః భాభిస్సాభిశ్చ సర్వశః ।
 చక్రుస్తే సప్రభం వ్యోమ హరయశ్చాగ్నిభిస్సహ ॥ 75.49 ॥
 తత్ర తారాధిపస్యాభా తారాణాం చ తథైవ చ ।
 తయోరాభరణస్థా చ బలయోర్ద్యామభాసయన్ ॥ 75.50 ॥
 చంద్రాభా భూషణాభా చ గృహాణాం జ్వలతాం చ భా ।
 హరిరాక్షససైన్యాని భ్రాజయామాస సర్వతః ॥ 75.51 ॥
 తత్ర చోర్ధ్వం ప్రదీప్తానాం గృహాణాం సాగరః పునః ।
 భాభిః సంసక్తపాతాళః చలోర్మిశ్చుశుభేఽధికమ్ ॥ 75.52 ॥
 పతాకాధ్వజసంసక్తమ్ ఉత్తమాసిపరశ్వధమ్ ।
 భీమాశ్వరథమాతంగం నానాపత్తిసమాకులమ్ ॥ 75.53 ॥
 దీప్తశూలగదాఖడ్గప్రాసతోమరకార్ముకమ్ ।
 తద్రాక్షసబలం ఘోరం భీమవిక్రమపారుషమ్ ॥ 75.54 ॥
 దదృశే జ్వలితప్రాసం కింకిణీశతనాదితమ్ ।
 హేమజాలాచితభుజం వ్యామిశ్రితపరశ్వధమ్ ॥ 75.55 ॥
 వ్యాఘూర్ణితమహాశస్త్రం బాణసంసక్తకార్ముకమ్ ।
 గంధమాల్యమధూత్నేకసమ్మోదితమహానిలమ్ ॥ 75.56 ॥
 ఘోరం శూరజనాకీర్ణం మహాంబుధరనిస్వనమ్ ॥ 75.57 ॥
 తద్దృష్ట్వా బలమాయాంతం రాక్షసానాం సుదారుణమ్ ।
 సంచచాల ప్లవంగానాం బలముచ్చైర్ననాద చ ॥ 75.58 ॥
 జవేనాఘ్రత్య చ పునః తద్బలం రక్షసాం మహత్ ।
 అభ్యయాత్రప్రత్యరిబలం సతంగా ఇవ పావకమ్ ॥ 75.59 ॥
 తేషాం భుజపరామర్షవ్యామృష్టపరిఘాశని ।
 రాక్షసానాం బలం శ్రేష్ఠం భూయస్తరమశోభత ॥ 75.60 ॥
 తత్రోన్మత్తా ఇవోత్పేతుః హరయోఽథ యుయుత్పవః ।
 తరుశైలైరభిఘ్నంతో ముష్టిభిశ్చ నిశాచరాన్ ॥ 75.61 ॥
 తథైవాపతతాం తేషాం కపీనామసిభిశ్శితైః ।
 శిరాంసి సహసా జప్రః రాక్షసా భీమదర్శనాః ॥ 75.62 ॥
 దశనైర్హృతకర్ణాశ్చ ముష్టినిష్కీర్ణమస్తకాః ।
 శిలాప్రహారభగ్నాంగాః విచేరుస్తత్ర రాక్షసాః ॥ 75.63 ॥
 తథైవాప్యపరే తేషాం కపీనామభిలక్ష్మితాః ।
 ప్రవీరానభితో జఘ్నుః రాక్షసానాం తరస్వినామ్ ॥ 75.64 ॥

తథైవాప్యపరే తేషాం కపీనామసిభిశ్చితైః ।

హరివీరాన్నిజఘ్నుశ్చ ఘోరరూపా నిశాచరాః ॥ 75.65 ॥

ఘ్నుంతమన్యం జఘానాఽన్యః సాతయంతమసాతయత్ ।

గర్హమాణం జగర్హేఽన్యః దశంతమపరోఽదశత్ ॥ 75.66 ॥

దేహీత్యన్యో దదాత్యన్యః దదామీత్యపరః పునః ।

కిం క్లేశయసి తిష్ఠేతి తత్రాన్యోన్యం బభాషిరే ॥ 75.67 ॥

విప్రలంబితవస్త్రం చ విముక్తకవచాయుధమ్ ।

సముద్యతమహాప్రాసం యష్టిశూలాసిసంకులమ్ ।

ప్రావర్తత మహారౌద్రం యుద్ధం వానరరక్షసామ్ ॥ 75.68 ॥

వానరాన్ దశ సప్తేతి రాక్షసా జఘ్నురాహవే ।

రాక్షసాన్ దశ సప్తేతి వానరాశ్చాభ్యసాతయన్ ॥ 75.69 ॥

విప్రస్తకేశవసనం విధ్వస్తకవచధ్వజమ్ ।

బలం రాక్షసమాలంబ్య వానరాః పర్యవారయన్ ॥ 75.70 ॥ (2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరన్యపోత్తమ ।

భో దశాస్యాన్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే పంచనవ్తతమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే షట్నవ్తతమస్సర్గః

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరన్యపోత్తమ ।

భో దశాస్యాన్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ప్రవృత్తే సంకులే తస్మిన్ ఘోరే వీరజనక్షయే ।

అంగదః కంపనం వీరమ్ ఆససాద రణోత్సుకః ॥ 76.1 ॥ (2 సార్లు)

ఆహూయ సోఽంగదం కోపాత్ తాడయామాస వేగితః ।

గదయా కంపనః పూర్వం స చచాల భృశాహతః ॥ 76.2 ॥

స సంజ్ఞాం ప్రాప్య తేజస్వీ చిక్షేప శిఖరం గిరేః ।

అర్దితశ్చ ప్రహరేణ కంపనః పతితో భువి ॥ 76.3 ॥

తతస్తు కంపనం దృష్ట్వా శోణితాక్షో హతం రణే ।

రథేనాభ్యపతత్ క్షిప్రం తత్రాంగదమభీతవత్ ॥ 76.4 ॥

సోఽంగదం నిశితైర్బాణైః తదా వివ్యాధ వేగితః ।

శరీరదారణైస్తీక్ష్ణైః కాలాగ్నిసమవిగ్రహైః ॥ 76.5 ॥

క్షురక్షురప్రైర్పారాచైః వత్సదంతైశ్చిలీముఖైః ।

కర్ణిశల్యవిపారైశ్చ బహుభిర్నిశితైశ్శరైః ॥ 76.6 ॥

అంగదః ప్రతివిద్ధాంగః వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
ధనురగ్ర్యం రథం బాణాన్ మమర్థ తరసా బలీ ॥ 76.7 ॥

శోణితాక్షస్తతః క్షిప్రమ్ అసిచర్మ సమాదదే ।
ఉత్పాత దివం క్రుద్ధః వేగవానవిచారయన్ ॥ 76.8 ॥

తం క్షిప్రతరమాఘత్య పరామృశ్యాంగదో బలీ ।
కరేణ తస్య తం ఖడ్గం సమాచ్ఛిద్య ననాద చ ॥ 76.9 ॥

తస్యాంసఫలకే ఖడ్గం నిజఘాన తతోఽంగదః ।
యజ్ఞోపవీతవచ్చైనం చిచ్ఛేద కపికుంజరః ॥ 76.10 ॥

తం ప్రగృహ్య మహాఖడ్గం వినద్య చ పునః పునః ।
వాలిపుత్రోఽభిదుద్రావ రణశీర్షే పరానరీన్ ॥ 76.11 ॥

ఆయసీం తు గదాం వీరః ప్రగృహ్య కనకాంగదః ।
శోణితాక్షః సమావిధ్య తమేవానుపపాత హ ॥ 76.12 ॥

ప్రజంఘసహితో వీరః యూపాక్షస్తు తతో బలీ ।
రథేనాభియయౌ క్రుద్ధః వాలిపుత్రం మహాబలమ్ ॥ 76.13 ॥

తయోర్మధ్యే కపిశ్రేష్ఠః శోణితాక్షప్రజంఘయోః ।
విశాఖయోర్మధ్యగతః పూర్ణచంద్ర ఇవాభవత్ ॥ 76.14 ॥

అంగదం పరిరక్షంతౌ మైందో ద్వివిద ఏవ చ ।
తస్య తస్థతురభ్యాశే పరస్పరదిదృక్షయా ॥ 76.15 ॥

అభిపేతుర్మహాకాయాః ప్రతియత్తా మహాబలాః ।
రాక్షసా వానరాన్ రోషాత్ అసిచర్మగదాధరాః ॥ 76.16 ॥

త్రయాణాం వానరేంద్రాణాం త్రిభీ రాక్షసపుంగవైః ।
సంసక్తానాం మహద్భ్రష్టమ్ అభవద్రోమహర్షణమ్ ॥ 76.17 ॥

తే తు వృక్షాన్ సమాదాయ సంప్రచిక్షిపురాహవే ।
ఖడ్గేన ప్రతిచిచ్ఛేద తాన్ ప్రజంఘో మహాబలః ॥ 76.18 ॥

రథానశ్వాన్ ద్రుమైశ్చైలైః తే ప్రచిక్షిపురాహవే ।
శరౌఘైః ప్రతిచిచ్ఛేద తాన్ యూపాక్షో నిశాచరః ॥ 76.19 ॥

సృష్టాన్ ద్వివిదమైందాభ్యాం ద్రుమానుత్పాట్య వీర్యవాన్ ।
బభంజ గదయా మధ్యే శోణితాక్షః ప్రతాపవాన్ ॥ 76.20 ॥

ఉద్యమ్య విపులం ఖడ్గం పరమర్మనికృంతనమ్ ।
ప్రజంఘో వాలిపుత్రాయ అభిదుద్రావ వేగితః ॥ 76.21 ॥

తమభ్యాశగతం దృష్ట్వా వానరేంద్రో మహాబలః ।
 ఆజఘానాశ్వకర్ణేన ద్రుమేణాతిబలస్తదా ॥ 76.22 ॥
 బాహుం చాస్య సనిస్త్రింశమ్ ఆజఘాన స ముష్టినా ।
 వాలిపుత్రస్య ఘాతేన స పపాత క్షితావసిః ॥ 76.23 ॥
 తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ ఖడ్గముత్పలసన్నిభమ్ ।
 ముష్టిం సంవర్తయామాస వజ్రకల్పం మహాబలః ॥ 76.24 ॥
 లలాటే స మహావీర్యమ్ అంగదం వానరర్షభమ్ ।
 ఆజఘాన మహాతేజాః స ముహూర్తం చచాల హ ॥ 76.25 ॥
 స సంజ్ఞాం ప్రాప్య తేజస్వీ వాలిపుత్రః స్రతాపవాన్ ।
 ప్రజంఘస్య శిరః కాయాత్ ఖడ్గే నాపాతయత్ క్షితౌ ॥ 76.26 ॥
 స యూపాక్షోఽశ్రుపూర్ణాక్షః పితృవ్యే నిహతే రణే ।
 అవరుహ్య రథాత్ క్షిప్రం క్షీణేషుః ఖడ్గమాదదే ॥ 76.27 ॥
 తమాపతంతం సంప్రేక్ష్య యూపాక్షం ద్వివిదస్త్యరన్ ।
 ఆజఘానోరసి క్రుద్ధః జగ్రాహ చ బలాద్భ్రలీ ॥ 76.28 ॥
 గృహీతం భ్రాతరం దృష్ట్వా శోణితాక్షో మహాబలః ।
 ఆజఘాన గదాగ్రేణ వక్షసి ద్వివిదం తతః ॥ 76.29 ॥
 స గదాఽభిహతస్తేన చచాల చ మహాబలః ।
 ఉద్యతాం చ పునస్తస్య జహార ద్వివిదో గదామ్ ॥ 76.30 ॥
 ఏతస్మిన్నంతరే వీరః మైందో వానరయూథపః ।
 యూపాక్షం తాడయామాస తలేనోరసి వీర్యవాన్ ॥ 76.31 ॥
 తౌ శోణితాక్షయూపాక్షౌ ప్లవంగాభ్యాం తరస్వినౌ ।
 చక్రతుస్సమరే తీవ్రమ్ ఆకర్షోత్పాటనం భృశమ్ ॥ 76.32 ॥
 ద్వివిదశోణితాక్షం తు విదదార నఖైర్ముఖే ।
 నిష్పిపేష చ వేగేన క్షితావావిధ్య వీర్యవాన్ ॥ 76.33 ॥
 యూపాక్షమపి సంక్రుద్ధః మైందో వానరయూథపః ।
 పీడయామాస బాహుభ్యాం స పపాత హతః క్షితౌ ॥ 76.34 ॥
 హతప్రవీరా వ్యథితాః రాక్షసేంద్రచమూస్తదా ।
 జగామాభిముఖీ సా తు కుంభకర్ణసుతో యతః ॥ 76.35 ॥
 ఆపతంతీం చ వేగేన కుంభస్తాం సాంత్యయచ్ఛమూమ్ ॥ 76.36 ॥
 అథోత్కృష్టం మహావీర్యైః లబ్ధలక్షైః ప్లవంగమైః ।
 నిపాతితమహావీరాం దృష్ట్వా రక్షశ్చమూం తతః ।
 కుంభః ప్రచక్రే తేజస్వీ రణే కర్మ సుదుష్కరమ్ ॥ 76.37 ॥

సధనుర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠః ప్రగృహ్య సుసమాహితః ।
ముమోచాశీవిషప్రఖ్యాన్ శరాన్ దేహవిదారణాన్ ॥ 76.38 ॥

తస్య తచ్చుశుభే భూయః సశరం ధనురుత్తమమ్ ।
విద్యుదైరావతార్చిష్మత్ ద్వితీయేంద్రధనుర్యథా ॥ 76.39 ॥

ఆకర్ణాకృష్టముక్తేన జఘాన ద్వివిదం తదా ।
తేన హోటకపుంభేన పత్రిణా పత్రవాససా ॥ 76.40 ॥

సహసాఽభిహతస్తేన విప్రముక్తపదస్స్ఫురన్ ।
నిపపాతాద్రికూటాభః విహ్వలః ప్లవగోత్తమః ॥ 76.41 ॥

మైందస్తు భ్రాతరం దృష్ట్వా భగ్నం తత్ర మహోహవే ।
అభిదుద్రావ వేగేన ప్రగృహ్య మహతీం శిలామ్ ॥ 76.42 ॥

తాం శిలాం తు ప్రచిక్షేప రాక్షసాయ మహోబలః ।
బిభేద తాం శిలాం కుంభః ప్రసన్నైః పంచభిశ్శరైః ॥ 76.43 ॥

సంధాయ చాన్యం సుముఖం శరమాశీవిషోపమమ్ ।
ఆజఘాన మహాతేజాః వక్షసి ద్వివిదాగ్రజమ్ ॥ 76.44 ॥

స తు తేన ప్రహారేణ మైందో వానరయూథపః ।
మర్మణ్యభిహతస్తేన పపాత భువి మూర్చితః ॥ 76.45 ॥

అంగదో మాతులౌ దృష్ట్వా పతితౌ తు మహోబలౌ ।
అభిదుద్రావ వేగేన కుంభముద్యతకార్ముకమ్ ॥ 76.46 ॥

తమాపతంతం వివ్యాధ కుంభః పంచభిరాయసైః ।
త్రిభిశ్చన్వైః శితైర్బాణైః మాతంగమివ తోమరైః ॥ 76.47 ॥

సోఽంగదం వివిధైర్బాణైః కుంభో వివ్యాధ వీర్యవాన్ ।
అకుంఠధారైర్నిశితైః తీక్ష్ణైః కనకభూషణైః ॥ 76.48 ॥

అంగదః ప్రతివిద్ధాంగః వాలిపుత్రో న కంపతే ।
శిలాపాదపవర్షాణి తస్య మూర్ధ్ని వవర్ష హ ॥ 76.49 ॥

స ప్రచిచ్ఛేద తాన్ సర్వాన్ బిభేద చ పునశ్శిలాః ।
కుంభకర్ణాత్మజశ్రీమాన్ వాలిపుత్రసమీరితాన్ ॥ 76.50 ॥

ఆపతంతం చ సంప్రేక్ష్య కుంభో వానరయూథపమ్ ।
భ్రువోర్వివ్యాధ బాణాభ్యామ్ ఉల్కాభ్యామివ కుంజరమ్ ।

తస్య సుస్రావ రుధిరం పిహితే చాస్యలోచనే ॥ 76.51 ॥

అంగదః పాణినా నేత్రే పిథాయ రుధిరోక్షితే ।

సాలమాసన్నమేకేన పరిజగ్రాహ పాణినా ॥ 76.52 ॥

సంపీడ్య చోరసి స్కంధం కరేణాభినివేశ్య చ ।
 కించిదభ్యవనమ్యైనవమ్ ఉన్మమాథ యథా గజః ॥ 76.53 ॥

తమింద్రకేతుప్రతిమం వృక్షం మందరసన్నిభమ్ ।
 సముత్ప్లుజంస్తం వేగేన పశ్యతాం సర్వరక్షసామ్ ॥ 76.54 ॥

స బిభేద శితైర్బాణైః సప్తభిః కాయభేదనైః ॥ 76.55 ॥

అంగదో వివ్యధేఽభీక్ష్యం ససాద చ ముమోహ చ ॥ 76.56 ॥

అంగదం వ్యథితం దృష్ట్వా సీదంతమివ సాగరే ।
 దురాసదం హరిశ్రేష్ఠం రామాయాన్యే న్యవేదయన్ ॥ 76.57 ॥

రామస్తు వ్యథితం శ్రుత్వా వాలిపుత్రం రణాజిరే ।
 వ్యాదిదేశ హరిశ్రేష్ఠాన్ జాంబవత్ప్రముఖాంస్తతః ॥ 76.58 ॥

తే తు వానరశార్దూలాః శ్రుత్వా రామస్య శాసనమ్ ।
 అభిపేతుస్సుసంక్రుద్ధాః కుంభముద్యతకార్ముకమ్ ॥ 76.59 ॥

తతో ద్రుమశిలాహస్తాః కోపసంరక్తలోచనాః ।
 రిరక్షిషంతోఽభ్యపతన్ అంగదం వానరర్షభాః ॥ 76.60 ॥

జాంబవాంశ్చ సుషేణశ్చ వేగదర్శీ చ వానరః ।
 కుంభకర్ణాత్మజం వీరం క్రుద్ధాస్సమభిదుద్రువుః ॥ 76.61 ॥

సమీక్ష్యాపతతస్తాంస్తు వానరేంద్రాన్మహాబలాన్ ।
 ఆవవార శరౌఘేణ నగేనేవ జలాశయమ్ ॥ 76.62 ॥

తస్య బాణపథం ప్రాప్య న శేకురతివర్తితుమ్ ।
 వానరేంద్రా మహాత్మానః వేలామివ మహెలాదధిః ॥ 76.63 ॥

తాంస్తు దృష్ట్వా హరిగణాన్ శరవృష్టిభిరర్దితాన్ ।
 అంగదం పృష్ఠతః కృత్వా భ్రాతృజం ప్లవగేశ్వరః ॥ 76.64 ॥

అభిదుద్రావ వేగేన సుగ్రీవః కుంభమాహవే ।
 శైలసానుచరం నాగం వేగవానివ కేసరీ ॥ 76.65 ॥

ఉత్పాట్య చ మహాశైలాన్ అశ్వకర్ణాన్ ధవాన్ బహలాన్ ।
 అన్యాంశ్చ వివిధాన్ వృక్షాన్ చిక్షేప చ మహాబలః ॥ 76.66 ॥

తాం ఛాదయంతీమాకాశం వృక్షవృష్టిం దురాసదామ్ ।
 కుంభకర్ణాత్మజశ్శీఘ్రం చిచ్ఛేద నిశితైశ్శరైః ॥ 76.67 ॥

అభిలక్షేణ తీవ్రేణ కుంభేన నిశితైశ్శరైః ।
 ఆచితాస్తే ద్రుమా రేజుః యథా ఘోరాశ్చతప్పుయః ॥ 76.68 ॥

ద్రుమవర్షం తు తచ్చిన్నం దృష్ట్వా కుంభేన వీర్యవాన్ ।
 వానరాధిపతిశ్రీమాన్ మహాసత్త్వో న వివ్యథే ॥ 76.69 ॥
 నిర్భిద్యమానస్సహసా సహమానశ్చ తాన్ శరాన్ ।
 కుంభస్య ధనురాక్షిప్య బభంజేంద్రధనుస్ప్రభమ్ ॥ 76.70 ॥
 అవప్లుత్య తతశ్శీఘ్రం కృత్వా కర్మ సుదుష్కరమ్ ।
 అబ్రవీత్కుపితః కుంభం భగ్నుశ్శృంగమివ ద్విపమ్ ॥ 76.71 ॥
 నికుంభాగ్రజ వీర్యం తే బాణవేగవదద్భుతమ్ ।
 సన్నతిశ్చ ప్రభావశ్చ తవ వా రావణస్య వా ॥ 76.72 ॥
 ప్రహ్లాదబలివృత్రఘ్నకుబేరవరుణోపమ ।
 ఏకస్త్వమనుజాతోఽసి పితరం బలవృత్తతః ॥ 76.73 ॥
 త్వామేవైకం మహాబాహుం చాపహస్తమరిందమమ్ ।
 త్రిదశా నాతివర్తంతే జితేంద్రియమివాధయః ॥ 76.74 ॥
 విక్రమస్వ మహాబుద్ధే కర్మాణి మమ పశ్యతః ॥ 76.75 ॥
 వరదానాత్ప్రితృవ్యస్తే సహతే దేవదానవాన్ ।
 కుంభకర్ణస్తు వీర్యేణ సహతే చ సురాసురాన్ ॥ 76.76 ॥
 ధనుషీంద్రజితస్తుల్యః ప్రతాపే రావణస్య చ ।
 త్వమద్య రక్షసాం లోకే శ్రేష్ఠోఽసి బలవీర్యతః ॥ 76.77 ॥
 మహోవిమర్దం సమరే మయా సహ తవాద్భుతమ్ ।
 అద్య భూతాని పశ్యంతు శక్రశంబరయోరివ ॥ 76.78 ॥
 కృతమప్రతిమం కర్మ దర్శితం చాస్త్రకౌశలమ్ ।
 పాతితా హరివీరాశ్చ త్వయా వై భీమవిక్రమాః ॥ 76.79 ॥
 ఉపాలంభభయాచ్ఛాపి నాసి వీర మయా హతః ।
 కృతకర్మా పరిశ్రాంతః విశ్రాంతః పశ్య మే బలమ్ ॥ 76.80 ॥
 తేన సుగ్రీవవాక్యేన సావమానేన మానితః ।
 అగ్నేరాజ్యాహుతస్యేవ తేజస్తస్యాభ్యవర్ధత ।
 తతః కుంభస్తు సుగ్రీవం బాహుభ్యాం జగృహే తదా ॥ 76.81 ॥
 గజావివాహితమదౌ నిశ్వసంతౌ ముహుర్ముహుః ।
 అన్యోన్యగాత్రగ్రథితౌ కర్షంతావితరేతరమ్ ।
 సధూమాం ముఖతో జ్వాలాం విస్ఫుజంతౌ పరిశ్రమాత్ ॥ 76.82 ॥
 తయోః పాదాభిఘాతాచ్చ నిమగ్నా చాభవన్మహీ ।
 వ్యాఘూర్ణితతరంగశ్చ చుక్షుభే వరుణాలయః ॥ 76.83 ॥

తతః కుంభం సముత్క్షిప్య సుగ్రీవో లవణాంభసి ।

పాతయామాస వేగేన దర్శయన్ముదధేస్తలమ్ ॥ 76.84 ॥

తతః కుంభనిపాతేన బలరాశిస్సముత్థితః ।

వింధ్యమందరసంకాశః విససర్ప సమంతతః ॥ 76.85 ॥

తతః కుంభస్సముత్పత్య సుగ్రీవమభిపత్య చ ।

ఆజఘానోరసి క్రుద్ధః వజ్రవేగేన ముష్టినా ॥ 76.86 ॥

తస్య చర్మ చ పుస్ఫోట బహు సుస్రావ శోణితమ్ ।

స చ ముష్టిర్మహావేగః ప్రతిజఘ్నేఽస్థిమండలే ॥ 76.87 ॥

తదా వేగేన తత్రాసీత్ తేజః ప్రజ్వలితం ముహుః ।

వజ్రనిష్పేషసంజాతాః జ్వాలా మేరౌ యథా గిరౌ ॥ 76.88 ॥

స తత్రాభిహతస్తేన సుగ్రీవో వానరర్షభః ।

ముష్టిం సంవర్తయామాస వజ్రకల్పం మహాబలః ॥ 76.89 ॥

అర్చిస్సహస్రవికచం రవిమండలసప్రభమ్ ।

స ముష్టిం పాతయామాస కుంభస్యోరసి వీర్యవాన్ ॥ 76.90 ॥

స తు తేన ప్రహారేణ విహ్వలో భృశతాడితః ।

నిపపాత తదా కుంభః గతార్చిరివ పావకః ॥ 76.91 ॥

ముష్టినాఽభిహతస్తేన నిపపతాశు రాక్షసః ।

లోహితాంగ ఇవాకాశాత్ దీప్తరశ్మిర్యదృచ్ఛయా ॥ 76.92 ॥

కుంభస్య పతతో రూపం భగ్నుస్యోరసి ముష్టినా ।

బభౌ రుద్రాభిపన్నస్య యథా రూపం గవాం పతేః ॥ 76.93 ॥

తస్మిన్ హతే భీమపరాక్రమేణ, ప్లవంగమానామృషభేణ యుద్ధే ।

మహీ సశైలా సవనా చచాల, భయం చ రక్షాంస్యధికం వివేశ ॥ 76.94 ॥ (2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరనృపోత్తమ ।

భో దశాస్యాన్తకాఽస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే షట్సప్తతితమస్సర్గః

అథ సప్తసప్తతితమస్సర్గః

నికుంభో భ్రాతరం దృష్ట్వా సుగ్రీవేణ నిపాతితమ్ ।

ప్రదహన్నివ కోపేన వానరేంద్రమవైక్షత ॥ 77.1 ॥

శ్రీరామస్తుతిః - ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం ।
 లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

ఫలశ్రుతిః -
 కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం, స్త్రీయశ్చ ముఖ్యాస్సుఖముత్తమం చ ।
 శ్రుత్వా శుభం కావ్యమిదం మహార్థం, ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్ ॥

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

అథ శ్రీనాసిష్ఠ మహారామాయణే వాల్మీకీయే ఉత్పత్తిప్రకరణే ఏకోననవ్తతమస్సర్గః

శ్రీ వసిష్ఠ ఉవాచ -

అథ వర్షసహస్రేణ, తాం పితామహ ఆయుయౌ ।
 దారుణం హి తపస్సిద్ధ్యై, విషాగ్నిరపి శీతలః ॥ 1 ॥
 మనసైవ ప్రణమ్యైనం, సా తథైవ స్థితా సతి ।
 కో వరః క్షుచ్ఛమాయాఽలమ్, ఇతి చింతాన్వితాఽభవత్ ॥ 2 ॥
 ఆస్మతం ప్రార్థయిష్యేఽహం, వరమేకమిమం విభుం ।
 అనాయసీ చాయసీ చ, స్యామహం జీవసూచికా ॥ 3 ॥
 అస్యోక్త్యా ద్వివిధా సూచిః, భూత్వా లక్ష్మ్యా విశామ్యహం ।
 ప్రాణీనాం సహసర్వేషాం, హృదయం సురభిర్యథా ॥ 4 ॥
 యథాభిమతమేతేన, గ్రసేయం సకలం జగత్ ।
 క్రమేణ క్షుద్వినాశాయ, క్షుద్వినాశః పరం సుఖమ్ ॥ 5 ॥
 ఇతి సంచింతయంతీం తామ్, ఉవాచ కమలాలయః ।
 అన్యాదృశ్యాస్తథా దృష్ట్వా, స్తనితాభరవోపమమ్ ॥ 6 ॥

బ్రహ్మోవాచ -

పుత్రి కర్కటికే, రక్షః కులశైలాభ్రమాలికే ।
 ఉత్తిష్ఠ త్వం తు తుష్టోఽస్మి, గృహాణాభిమతం వరం ॥ 7 ॥

కర్కట్యువాచ -

భగవన్ భూతభవ్యేశ, స్యామహం జీవసూచికా ।
 అనాయసీ చాయసీ చ, విధేఽర్చయసి చేద్వరం ॥ 8 ॥

శ్రీ వసిష్ఠ ఉవాచ -

ఏవమస్త్రితి తాముక్త్యా, పునరాహ పితామహః ।
 సూచికా సోపసర్గా త్వం, భవిష్యసి విషూచికా ॥ 9 ॥
 సూక్ష్మయా మాయయా, సర్వలోకహింసాం కరిష్యసి ।
 దుర్భోజనా దురారంభాః, మూర్ఛా దుఃస్థితయశ్చ యే ॥ 10 ॥
 దుర్దేశవాసినో దుష్టాః, తేషాం హింసాం కరిష్యసి ।
 ప్రవిశ్యాఽహం హృదయం ప్రాణైః, పద్మస్త్రీహాది బాధనాత్ ॥ 11 ॥

వాతలేఖాత్మికా వ్యాధిః, భవిష్యసి విషూచికా ।
 సగుణం విగుణం చైవ, జనమాసాదయిష్యసి ॥ 12 ॥
 గుణాన్వితచికిత్సార్థం, మంత్రోఽయం తు మయోచ్యతే ।

బ్రహ్మోవాచ -

హిమాద్రేరుత్తరే పార్శ్వే, కర్కటీ నామ రాక్షసీ ॥ 13 ॥
 విషూచికాఽభిధానా సా, నామ్నాప్యన్యాయ బాధికా ।

తస్యాః మంత్రః ।

ఓం, హ్రీం, హ్రోం, రీం, రాం, విష్ణు శక్తయే నమః (3 సార్లు)

ఓం, నమో భగవతి, విష్ణుశక్తిమేనాం.

ఓం, హర హర, నయ నయ, పచ పచ, మథ మథ,

ఉత్పాదయ ఉత్పాదయ, దూరే కురు స్వాహా.

హిమవంతం గచ్ఛ, జీవ, సః, సః, సః, చంద్రమండల గతోఽసి స్వాహా । (3 సార్లు)

ఇతి మంత్రీ మహామంత్రం, న్యస్య వామకరోదరే ।
 మార్జయేదాతురాకారం, తేన హస్తేన సంయుతః ॥ 14 ॥

హిమశైలాభిముఖ్యేన, విద్రుతాం తాం విచింతయేత్ ।
 కర్కటీం కర్కశాక్రందాం, మంత్రముద్గరమర్దితాం ॥ 15 ॥

ఆతురం చింతయేచ్ఛంద్రే, రసాయన హృదిస్థితం ।
 అజరామరణం యుక్తం, ముక్తం సర్వాధివిభ్రమైః ॥ 16 ॥

సాధకో హి శుచిర్భూత్వా, స్వాచాంతస్సుసమాహితః ।
 క్రమేణానేన సకలాం, ప్రోచ్చినత్తి విషూచికామ్ ॥ 17 ॥

ఇతి గగనగతః, త్రిలోకనాథః, గగనగసిద్ధగృహీత, సిద్ధమంత్రః ।
 గతః, ఉపగతశక్రవంద్యమానః, నిజపురమ్, అక్షయమ్, ఆయమ్, ఉజ్జ్వలశ్రీః ॥ 18 ॥

ఇత్యార్షే శ్రీవాసిష్ఠమహారామాయణే వాల్మీకీయే ఉత్పత్తిప్రకరణే

విషూచికామంత్రకథనం నామ ఏకోనసప్తతితమస్కర్ణః

అథ క్షమావ్రార్థనా - యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
 తత్పర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్ - కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
 బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేః స్వభావాత్ ।
 కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై
 నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్ - శ్రీయః కాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
 శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

